

**Laiškai
lietuviams**

sausis / january 1987

GYVOJI KRIKŠČIONIŠKA DVASIA	1	Juozas Vaišnys
GAILESTINGUMO DARBAI SIELAI	4	Alfonsas Grauslys
IŠTVERMINGAI BĖKIME PIRMYN!	7	Chiara Lubich
VILNIAUS ŠVENTOSIOS DVASIOS VIENUOLYNAS	8	Liutauras Kazakevičius
PIRMOJI JŪROS DIENA KLAIPĖDOJE	13	Feliksas Tiškus
IŠSILAISVINIMAS IR LAISVĖ	14	P. Daugintis, S.J.
KADA TYLĖTI, KADA KALBĖTI?	15	Aldona Bielskienė
AR TIKRAI 1387 M. NEBUVO LIETUVOS KRIKŠTO?	15	Paulius Rabikauskas
KOKIOS SAVYBĖS DRAUGYSTĘ UGDO, KOKIOS SUŽLUGDO?	25	Adomas Didžbalis
TĖVAI IR MOKYKLA	22	Bruno Markaitis, S.J.
KODĖL JAUNIMAS PRADEDA RŪKYTI, GERTI, AR VARTOTI NARKOTIKUS?	26	Jonas Rimkūnas
TĖVYNĖJE	26	Gediminas Vakarlis
KALBA	29	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	31	Red.
ŠYPSULIAI	32	Red.
NAUJI LEIDINIAI	33	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	69	J. Pr.

Šio numerio iliustracijos: Vidos Krištolaitytės piešinių nuotraukos ir kitų asmenų fotografijos. Skyrių vinjetės ir viršelio piešinys — Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July / August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai** Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL **60636**.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

Laiskai lietuviams

1987 / SAUSIS - JANUARY / VOLUME XXXVIII, NO. 1

GYVOJI KRIKŠČIONIŠKA DVASIA

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Šiais metais švenčiame 600 metų sukaktį nuo Lietuvos sukrikščioninimo arba, kitaip sakant, nuo krikščionybės atnaujinimo, nes oficialiai Lietuvą ji pasiekė jau 1251 m., kai apsikrikštijo karalius Mindaugas su savo artimaisiais, didikais ir kt. Sunku pasakyti, kokia buvo krikščionybės padėtis po Mindaugo mirties, nes atrodo, kad jo pastatyta Vilniaus katedra tada buvo paversta Perkūno šventove.

Krikščionybės jubiliejui buvo pradėta ruošti jau prieš porą metų, kai Lietuvos vyskupai 1985-uosius metus buvo pavadinę *Gerosios naujienos* metais, 1986-uosius — *Sąmoningo tikėjimo* metais, o šiuos jubiliejinius metus — *Gyvos krikščioniškosios dvasios* metais. Pirmiausia mes turėjome prisiminti, kokia didelė Dievo dovana buvo Kristaus mokslo — *Gerosios naujienos* paskelbimas mūsų šaliai. Paskui turėjome ryžtis geriau pažinti ir suprasti Kristaus mokslo turinį, įsisąmoninti į jo paskelbtas tiesas. Bet vien protu tas tiesas suprasti nepakanka — reikia jomis ir pagal jas gyventi. Jos turi persunkti visą mūsų kasdieninį gyvenimą. Toji krikščioniškoji dvasia turi būti mumyse gyva.

Šios sukakties minėjimas mums, lietuviams, bus geras pasiruošimas tam didžiajam jubiliejui, kurį visas krikščioniškas pasaulis švęs 2000-aisiais metais. Tai bus krikščioniškosios eros 2000 metų sukaktis, iki kurios teliko trylika metų.

Kartais kyla nedrąši mintis: kokios nuotaikos lydės mus, krikščionis, švenčiant šiuos jubiliejus? Atrodo, kad tos nuotaikos gali būti panašios į tas, kurias patiriame, švęsdami Vasario šešioliktąją. Mums, minintiems tą sukaktį, yra džiugu, kad 1918 m. vasario 16 dieną Lietuva po tokio ilgo vergavimo

Šv. Dvasios cerkvės Vilniuje ikinostasas (architekt. J.K. Glaubicas). "Vilniaus architektūra", Vaga, Vilnius 1978.

svetimiesiems atgavo nepriklausomybę, bet kartu ir liūdna, kad tos nepriklausomybės jau vėl nebėra. Ir Kristaus mokslo šviesa, atėjusi į šį pasaulį, apšvietusi ir mūsų tėvynę, yra džiugus prisiminimas, bet džiaugsmas šiek tiek apsiniaukia, kai pažvelgiame į šiandieninę krikščionybės padėtį tiek Lietuvoje, tiek ir kitose civilizuotose šalyse. Neseniai teko skaityti, kad, pvz., Prancūzijoje mažiau negu 10% tikinčiųjų eina sekmadeniais į bažnyčią; vedybos eina iš mados; žmonės labai nutolę nuo krikščionybės, supagonėję. Paprastai, kai nutolstama nuo tikro tikėjimo, griebiamasi surogatų. Taip yra ir Prancūzijoje: ten yra privisę apie 30 tūkstančių įvairių burtininkų, kuriuos per metus aplanko apie 8 milijonai prancūzų, sudedami jiems apie 5 bilijonus frankų. Ne geriau yra Italijoje ir kituose Vakarų Europos kraštuose. O kaip yra Amerikoje, mes visi puikiai žinome: pusantrą milijono registruotų abortų per metus, kas antra šeima skiriasi, daugybė trylikmečių ir keturiolikmečių susilaukia vaikų ir t.t. Dažnai mes pasidžiaugiamo, skaitydami "Kronikas", kad Lietuvos tikintieji parodo daug heroizmo. Taip, tai džiugūs reiškiniai, bet kiek tokių yra? Priešreliginė propaganda, varoma nuo pat vaikų darželio, be abejo, nelieka be įtakos. Nors ten nėra daug tokių, kurie aktyviai kovotų prieš religiją, bet yra labai daug skeptikų, agnostikų, kuriems dėl religinių dalykų nei šilta, nei šalta.

Tai turbūt ir Lietuvos vyskupai, visa tai labai gerai žinodami, šiuos jubiliejinius metus paskelbė **Gyvos krikščioniškosios dvasios** metais. Gal jiems šį terminą sugestionavo prof. Stasys Šalkauskis, kuris 1938-1939 m. dėjo daug pastangų, norėdamas įsteigti **Gyvosios dvasios sąjūdį**. Šiuo klausimu jis daug rašė to meto katalikų spaudoje, ypač "XX amžiuje" ir "Tiesos kelyje". Čia pacituosime vieną kitą mintį iš jo straipsnių.

"Gyvosios dvasios žmogus... neužkasa į žemę geriausių žmonijos idealų. Jis nepri dengia veidmainiškais šarvais supuvusio turinio. Jis yra tasai, kuris nuolat dega, tarsi evangeliškasis žibintas. Jame visada gyva ta dvasinė įtampa, kuri stumia jį idealo

link, nes jis yra panašus į nuolatinį žiburį, įžiebtą idealo akivaizdoje. Jo šviesa gali mirkčioti, gali keistis savo įtampa ir net išgyventi pavojingų krizių, bet, kol ji šviečia, dvasia yra gyva. Toks yra gyvosios dvasios simbolis. Iš esmės gyvoji dvasia yra trunkanti dvasinė įtampa, siekiant idealo. Jos priešingybė yra abejingumas idealo atžvilgiu. Tarp šitų dviejų kraštutinybių yra begalės skirtumų, kurios daugiau ar mažiau prisiartina prie vienos iš jų. Pagal tai, ar žmogus artėja prie vienos ar kitos kraštutinybės, juos galima skirstyti į gyvos ir negyvos dvasios žmones... Gyvos dvasios žmogus ir negyvos dvasios žmogus — štai du priešai, kurie stovi vienas prieš kitą net tada, kai jie regimai jokios kovos neveda. Bet koks jų skirtingumas!

Nueikite į paprastą susirinkimą ir pasidomėkite, kaip svarstomi projektai. Tuoj galėsite atskirti gyvos dvasios žmogų nuo negyvos dvasios žmogaus. Iškilus naujam projektui, pastarasis visų pirma pasirūpina, ką galima tam projektui prikišti ir kaip jį nuvertinti. Pirmasis visų pirma rūpinasi patirti, kas projekte gero ir kaip būtų galima jį dar patobulinti. Anas vaidina duobkasio vaidmenį, šis — skaitytojo.

Žmonių tipų skirtingumą panašiai galima patirti, ir geras idėjas realizuojant. Negyvos dvasios žmogus užsisklendžia savo abejingume ir savo neveiklumą pateisina skepticizmu. Jis daugiausia nusideda per apsileidimą. Gyvos dvasios žmogus aktyviai nusistato ir, jei neįstengia dėl kokios nors priežasties ką nors ypatingo padaryti, tai bent savo pritarimu ir entuziazmu palaiko tą dvasinį klimatą, kuris yra reikalingas pasisekimui...

Gal niekur taip ryškiai neišsiskiria skirtumas tarp gyvos ir negyvos dvasios, kaip religiniame gyvenime. Visa evangelija yra persunkta gyvosios dvasios, kuri religijoje yra ne kas kita, kaip angeliškoji dvasia. Jinau yra aktyvi ir drąsi, nuoširdi ir tiesi, jungianti dorinį idealizmą su gyvenimo idealizmu, visada kilni, bekompromisiška principiniuose dalykuose ir atlaidi žmonių silpnybėms. Džiaugsminga, o kartu ir rimta,

svetima bet kuriam snobizmui ir nepakenčiami fariziejizmo. Žodžiu — tai paties **Dievažmogio dvasia. Tai gyvosios dvasios** idealas, kuris žmonių niekada negalės būti visiškai pasiektas, nors ir yra sekamas, ypač Bažnyčios šventųjų.

Bet kaip sunkiai palaikoma šita evangeliškoji dvasia katalikų masėse! Kaip greit religinė praktika praranda savo dvasinę įtampą! Kaip lengvai religiniai principai nustoja savo sėkmingumo! Kaip fataliai masinis katalikų gyvenimas smunka pagal gyvenimiškos inercijos dėsnius į kasdienę pilkumą ir į žemą lygį! Kaip sunkiai katalikų veikla pakyla prie įdvasinto entuziazmo! Tokia yra tikrovė. Jos negalima nematyti ir nepaisyti. Bet, ją patiriant, negalima nesiklausti, kas darytina, kad šitos tikrovės tragizmas nebūtų taip fatalus.

Katalikų Bažnyčia turi pakankamai aiškų šito tragizmo supratimą ir pakankamai randa sėkmingų priemonių kovai su juo savo moralinėje ir pastoralinėje teologijoje, asketikoje, religinėje pedagogikoje ir kitose disciplinose, amžiais krovusiose turtingą bažnytinį patyrimą. Bet šalia šitos oficialiosios bažnytinės veiklos, reikalinga taip pat laisva katalikiškosios visuomenės veikla, kuri visuomeninėje plotmėje padėtų Bažnyčiai siekti savo uždavinių dar sėkmingiau ir intensyviau”.

Dėl to S. Šalkauskis ir ryžosi katalikiškąją visuomenę jungti į **Gyvosios krikščioniškos dvasios sąjūdį**. Šį jo ryžtą sutrukdė Lietuvos okupacija. Šiandien padėtis yra dar blogesnė negu tada, todėl mums reikėtų susirūpinti ta gyvąja krikščioniška dvasia, kad ypač šie jubiliejiniai metai mums atneštų dvasinį atgimimą. S. Šalkauskis negalvojo steigti kokią nors atskirą organizaciją ar draugiją. Ta gyvoji krikščioniška dvasia turėjo persunkti jau esamas organizacijas, draugijas ir kitokius sambūrius. Jis buvo pasirinkęs šiam sąjūdžiui šūkį: "Degančios širdys, vienykitės!" Prašykime Dievą, kad ir mūsų organizacijose, mūsų visuomenėje atsirastų tų degančių širdžių, kurios vieningai siektų mūsų krikščionybę

GAILESTINGUMO DARBA! SIELAI

ALFONSAS GRAUSLYS

ĮŽEIDIMUS ATLEISTI. NUOSKAUDAS NUKEŠTI

Šie abu gailestingumo darbai yra giminingi, nes tie, kurie mus užgauna, ir tie, kurie mus nuskriaudžia, tam tikra prasme yra mūsų priešai. O mylėti priešus — krikščioniška pareiga. Toji meilė geriausiai išreiškiama atleidimu, tyliu nuolankiu pakentimu, kurs yra kitas to paties atleidimo pavidalas.

Jokia kita moralinė pareiga nėra mums taip įsakmiai primenama, kaip ši. Taip tvirtindamas, turiu galvoje mums Viešpaties paliktą "Tėve mūsų" maldą, kurioje prašome atleisti mums mūsų kaltes, "kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams". Tai nuolatinio atleidimo pareiga, nes ir mes gauname nuolat savo nusikaltimų Dievui ir artimui atleidimą atgailos sakramente. Mūsų visų krikščionybė — tai nuolatinų atleidimų virtinė ir tų atleidimų dėka gaunama malonė, toji Dievo gailestingumo mums išraiška. Be tų atleidimų (mūsų artimiesiems ir Dievo — mums) kiekvieno mūsų krikščionybė visai sužlugtų. Kaip neatleidimas artimui, t.y. nusigrėžimas nuo žmogaus ir jo pasmerkimas, yra nusikaltimas tai krikščionybei esmingai meilei, taip atleidimas, t.y. atsigrėžimas į žmogų, yra meilės aktas, kurs gimdo meilę!

Nenuostabu, kad apaštalas Paulius, gerai suprasdamas krikščioniško atleidimo vaidmenį krikščionybėje, maldavo krikščionims tos atleidimo dvasios: "Jūs, Dievo išrinktieji, šventieji ir numylėtiniai, apsilvinkite nuoširdžiu gailestingumu, gerumu, nuolankumu, romumu ir kantrumu. Būkite vieni kitiems pakantūs ir atleiskite vieni kitiems, jei vienas prieš kitą turite skundą. Kaip Viešpats jums atleido, taip ir jūs atleiskite. Viršum viso šito tebūna meilė, kuri yra tobulumo raištis" (Kol 3,12-14).

---

iš naujo atnaujinti šiais jubiliejiniais Lietuvos krikščionybės atnaujinimo metais.

Didieji to visuotinio krikščioniškojo atleidimo bei meilės pagrindai ir paskatinimai — tai Viešpaties ir jo šventųjų pavyzdžiai bei dieviškojo Apreiškimo Šv. Rašte pamokymai.

Mūsų Viešpats šalia įvairių kitų palyginimų yra kalbėjęs ir apie beširdį skolininką, kuris, kai jam pačiam buvo dovanota didelė skola, nepasigailėjo mažai jam skolingo žmogaus, bet įmesdino jį į kalėjimą, sulaukdamas didelio pasmerkimo už savo neatlaidumą (Mt 18,23-35).

Visi visų laikų neatlaidūs kietaširdžiai turėtų visada prisiminti Kristaus pamokslą nuo kalno žodžius: "Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo" (Mt 5, 7). Galima prisiminti ir pirmąjį kankinį šv. Steponą, diakoną, kuris, mušamas ir žudomas akmenimis, galingu balsu sušuko: "Viešpatie, nepaskaityk jiems šios nuodėmės" (Apd 7,60). Šv. Rašte vaizduojamų to atleidimo pavyzdžių buvo ir S. Įstatyme. Prisiminkime kad ir tą brolių nelaisvės parduoto Juozapo istoriją. Dievo Apvaizdos sutvarkymu, Juozapas, iškilęs Egipte į aukštą vietą, siaučiant badui, atvykusius į Egiptą savo brolius duonos prašyti atpažino ir jiems už blogą geru atsilygino, gelbėdamas juos nuo bado.

Reikia kovoti su kietaširdžiu neatlaidumu, nes nekovojuojant jis gali virsti sunkiai pagydoma neapykanta artimui, noru jam keršyti. Toks nekrikščioniškas dvasios stovis gali virsti bedievybe. Reikia pasvarstyti priemones, kurios padėtų laimėti tą kovą.

Pirmiausia reikia išsiaiškinti, kas yra tie įžeidimai, kuriais žmogus užgaunamas. Labai dažnai žmogus kitą užgauna neatsargiais, netaktiškais žodžiais. Tokiais neatsargiais užgaunančiais žodžiais dažniausiai nusikalsta daugiakalbiai. Labai dažnai žmonės užsigauna, kai jų žodžiai ar elgesiai neteisingai įvertinami, kai jie pajuokiami. Tokius žodžius, kurie dvelkia apkalba, šmeižtu, ne kartą išgirdę pakartojame. Kadangi kiekvienas mano, kad jis teisus, tai reikia vienam nusileisti. Tas, kurs brangina krikščionišką nuolankumą, gali pareikšti, kad apsirikęs, ką nors užgaunančio tvirtinda-

mas, kad gavęs klaidingų informacijų. Jis turi pirmas ištiesti ranką susitaikymui. Pui-kybė, kuri neleidžia pirmam ranką ištiesti, anot R. Guardini, yra užkietėjimas, taigi neatlaidumas. Nuolankumą pareikšdami, pirma ranką ištiesdami, padarome priešą mūsų skolininku... Tuo būdu jam palengviname susitaikinti su mumis.

Ką reiškia atleisti? Tai nereiškia nejausti. Atleisti — tai iš dalies pamiršti ar bent stengtis neatsiminti ir, susitikus su įžeidėju, neparodyti, kad kas nors tarp jų buvo, laikytis su juo bendrą mandagumo taisyklių. Atleisti — tai stengtis išsiaiškinti ir, reikalui esant, kitiems paaiškinti, nurodant įvairias galimas aplinkybes, kurios įžeidėjų tartum pateisintų: "jis visko nežinojo, todėl taip kalbėjo... jis nesuvaldė savo nervų, taip sakydamas... kiti jį taip nuteikė, ir jis jais patikėjo" ir panašiai. Taip teisinti galime, nes, reikia pasakyti, kad tokie pateisinimai dažnai būna teisūs.

Atleisti — tai suprasti ar bent nujausti, kas mūsų priešą palenkė mus užgauti ar nuskriausti. Žmonės, kurie bent kiek vienas kitą brangina ir draugystę vertina, paprastai išsiaiškinimo nori ir siekia. Atleisti yra kažkas dieviška, nes, jeigu iš žmonių kartais atleidimo nelengvai pasiekiame, tai iš Dievo vien tik Dievo meilės aktu (su ateityje įvyksiančia išpažintimi) atleidimo visuomet sulaukiame. Atleisti — tai siekti, kad mūsų įžeidėjas ar nuskriaudėjas pasikeistų, atsiverstų, kad jam būtų atleista. Todėl ir Viešpats reagavo į veido užgavimą — prakalbėjo į įžeidėjo protą, kad jis atsipeikėtų (Jn 18,21).

Turime žinoti, kad, priešui neatleisdami ir už įžeidimą atsakydami įžeidimu, įrodome, kad blogis mus nugalėjo ir kad mes atsidūrėme toje pačioje blogio plotmėje su mus įžeidusiuoju. Taip elgdamiesi, mes paskatiname savo priešą pasilikti toje pačioje blogio padėtyje; jis pasijunta lygus su mumis, niekuo už mus ne blogesnis. Nugalėti blogį savyje ir padėti mus įžeidusiajam jį nugalėti tegalime gera aukštesnės dvasinės padėties galia, nes blogis tik gėriu nugalimas. Tokio elgesio sėkmingumą skelbė

ir šv. Paulius laiške Romėnams: "Jei tavo priešininkas alksta, pavalgydink jį, jei trokšta, pagirdyk jį. Taip darydamas, tu krausi žarijas ant jo galvos. Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu" (Rom 12,20-21). "Krauti žarijas ant galvos" — tai rytietišką posakį, kuriuo norima pasakyti, kad tavo priešininkas tavo geru elgesiu bus sugėdintas.

Taip elgdamiesi, mes užsitarnaujame Viešpaties palaiminimo: "Palaiminti taikdariai" (Mt 5,4), nes buvusi nedora įtampa tarp įžeistojo ir įžeidėjo atslūgsta. Kartais ši įtampa gali atslūgti net paprastu nusišypsavimu, susitikus gatvėje, nes nusišypsavime jau yra bent dalis atleidimo. Tą šypsniu gydančių ir taikančių vaidmenį yra pastebėję korėjiečiai, kurių kalboje yra patarlė: "Besišypsančio veido negalima mušti". Pasikeitimas šypsniais nuginkluoja piktumą, gesina neapykantos ugnį, padvelkia dvasiniu paglostymu bei apkabinimu. Taip pat ir nepakelto tono, ramus balsas kviečia į taikingą susimąstymą.

Į principinį atlaidumą buvo linkęs Gandhi (tarp kitko teisininkas, advokatas): "Mano gyvenimo taisyklė — niekuomet neieškoti teisybės (teisme), jei aš grynai asmeniškai buvau užgautas" ("Tous les hommes sont frères", p. 46). Advokato vaidmenį teisme jis suprato kaip pareigą taikinti teisingumo ieškančias puses.

Labai reikšmingi ir verti susimąstymo yra kai kurių didžiųjų žmonių žodžiai: "Turime mirti už tuos, kurie mus žudo ir kurie, nežiūrint geriausių mūsų intencijų, mūsų nuodėmių yra žudomi" (Th. Merton). Kitaip sakant, reikia bent dalį mūsų iš kitų patiriamų nemalonumų pakelti, nes ir mes kartais be blogos valios savo elgesiu ar žodžiais kitus piktiname, dvasiškai žudome. Nuoskaudas pakelti padeda ta mintis, kad per nuoskaudas patirtą blogį turime priimti, kaip vaistą, kaip bausmę už tą blogį, kurį kitiems esame padarę.

Stephan Zweig savo romane "Unge-
duld des Herzens" rašo, kad nuoskaudą padaręs asmuo savo širdies gilumoje laukia iš nuskriaustojo kurios nors, kad ir menkos,

bet piktos reakcijos, norėdamas save pateisinti. Mūsų pikta reakcija padėtų jam savo sąžinę apraminti ir prie blogio pasilikti, sakant, kad abudu esame tos pat "vertės"! Tos reakcijos nesulaukdamas, nusikaltėlis neturi kuo save pateisinti. Jame pasilikęs kaltumo jausmas gali jį privesti prie savęs pasmerkimo ir pasitaisymo. Tuo labiau nusikaltusįjį galėtų pataisyti mūsų aiškus atleidimas.

Tačiau yra atvejų, kada vengti su kai kuriais asmenimis susitikimų būtų pateisinama. Mat yra asmenų, su kuriais kiekvieną kartą susitikus tenka susipykti dėl jų nervingumo ir nuolatinų netaktų. Bet ir su tokiais asmenimis susitikus, reiktų išlaikyti mandagumą, trumpai pasisveikinti, nors ir nesustojant ilgiau su jais pasikalbėti ar pabendrauti.

Abipusio atleidimo ir susitaikymo reikalauja krikščionybė. Jeigu norime būti krikščionys, tai turime krikščionybės reikalavimus vykdyti. Mums visiems galioja Viešpaties reikalavimai: "Jei neši dovaną prie altoriaus ir ten prisimeni, jog tavo brolis turi šį tą prieš tave, palik savo atnašą tenai prie altoriaus, eik pirmiau susitaikinti su savo broliu ir tik tada, sugrįžęs, aukok savo dovaną" (Mt 5,23-24). Kitu atveju Viešpats reikalauja: "Eidami melstis, atleiskite, jei turite ką nors prieš kitus, kad ir jūsų Tėvas danguje jums atleistų jūsų nusižengimus" (Mk 11,25).

Pirmąjį Viešpaties reikalavimą vykdomė, kai šventadieniais dalyvaujame meilės aukoje — mišiose. Antrąjį reikalavimą vykdomė melddamiesi, prašydami Dievą mums atleisti kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams. Be atleidimo vieni kitiems negalime vadintis krikščionimis, be atleidimo nėra krikščionybės. Krikščionys visus savo nesusipratimus turi spręsti atleidimo ir meilės dvasia.

■ Vatikanas paskelbė, kad 1987 m. rugsėjo mėn. popiežius numato vėl atvykti į JAV. Numato sustoti Miami, New Orleans, Phoenix, Monterey, CA, San Francisco. Aukodamas šv. mišias septyniose vietose, pasakys 39 pamokslus.

IŠTVERMINGAI BĖKIME PIRMYN!

CHIARA LUBICH

.. ištvermingai bėkime mums paskirtose lenktynėse, žiūrėdami į savo tikėjimo vadovą ir atbaigėją Jėzų” (Žyd 12,1-2).

Norėdami geriau suprasti šios ištraukos prasmę, pažiūrėkime į šio sakinio pradžią: "Todėl ir mes, tokios gausybės liudytojų apsupti, nusimeskime visas kliūtis bei nuodėmės pinkles ir ištvermingai..." Čia apaštalas kreipiasi į grupę krikščionių, kurių tikėjimas buvo stipriai bandomas persekiojimais. Jie jau buvo bepasiduodą, nes, kaip mes suprantame, ilgiau užtrukę bandymai galėjo juose sukelti abejones Dievo meile ir versti liautis kovojus.

Norėdamas juos padrąsinti, šv. Paulius vartojo savo mėgstamą kalbos vaizdingumą — bėgimo lenktynių pavyzdį. Paprastai atletus, bėgančius lenktynėse, žiūrovai palaiko ir padrąsina smagiais šūkais. Mes taip pat, kaip atletai, dalyvaujame bėgimo lenktynėse ir turime daugybę žiūrovų, kurie mus palaiko ir skatina. Tie žiūrovai — tai visi tie, kurie jau įveikė tikėjimo bandymus. Jų vaidmuo istorijoje ir išganyme turi didžiulę vertę. Jie yra tie tikėjimo čempionai, šventieji, kurie pirma mūsų bėgo. Jie dabar danguje mus stebi, palaiko ir skatina. Jie nėra tik paprasti linkėtojai, kurie drąsina žodžiais; jie yra liudytojai, tikėjimo broliai ir seserys, kurie perėjo panašius bandymus, kaip ir mes, ir dabar mus ragina savo pavyzdžiu. Jie užtikrina, kad ir mes galime pasiekti baigmės liniją.

Mes galime tą bėgimo lenktynių įvaizdį tęsti. Jei mes esame įsijungę į tas dvasinio bėgimo lenktynes, norėdami pasiekti tikslą, turime įsisąmoninti tris dalykus. Pirma, kad galėtume bėgti greitai, turime palikti ne-naudingas naštas. Reikia išsilaisvinti nuo pasaulio sąmyšio, kuris gali pastoti mums kelią, ir atsipalaiduoti nuo nuodėmės ryšių. Antra, mums reikia pastovumo, ištvermės ir pajėgumo, kurį duoda įsitikinimas, kad Dievas yra su mumis, ir jo malonė mus lydi, ir mes pasiryžę bėgimą baigti. Bet ypač mes

turime sekti paskui Jėzų, kuris pirma mūsų ėjo ir dabar mums vadovauja. Jis yra mūsų pavyzdys. Šv. Raštas sako, kad jis "įkvepia ir tobulina mūsų tikėjimą". Atgaivinęs tikėjimą mumyse ir pasiekęs garbę, jis mus įgalino laimėti tikėjimo vainiką. Būdamas žemėje, jis nesirinko lengvo, patogaus gyvenimo, bet prisiėmė panašų į mūsų. Jis buvo bandomas, kaip ir mes, patyrė kentėjimų, pakėlė sunkenybes ir ypač priėmė kryžiaus bei apleidimo bandymą. Jo nepalaužiamas tikėjimas Tėvo meile niekada nesvyravo. Jis liko ištikimas ligi galo ir taip pasiekė tikslą.

Čia mąstomi žodžiai kreipia mūsų dėmesį į bandymų prasmę. Mes turime būti įsitikinę, kad bandymai mūsų krikščioniškame gyvenime yra būtini. Jie mums padeda siekti tikslo, kuriam Tėvas mus šaukia. Mes negalime apsieiti be bandymų, nes jie mums neša Dievo žodžio šviesą ir rodo viso mūsų gyvenimo esmę. Tam Dievas juos mums ir siunčia.

Apgalėti bandymai daro mūsų gyvenimą prasmingą ir nuoseklų, todėl turime juose ištverti. Tai bus įmanoma, jei visada prieš akis turėsime Jėzų, ypač Jėzų nukryžiuotą ir apleistą. Meilė jam padės mums priimti visus bandymus, vieną po kito, dažnai net nepastebint, kad jie tikrai yra bandymai. Turėdami prieš akis nukryžiuotą Jėzų, mes galėsime nugalėti baimę bei valios silpnumą ir drąsiai pradėti vėl ir vėl iš naujo po kiekvieno sustojimo ar suklupimo. Tad bėkime pirmyn sparčiai ir ištvermingai, turėdami prieš akis nukryžiuotą ir apleistą Jėzų.

Iš anglų kalbos išvertė

Kostas Paulius

■ D. Britanijos lietuvių sielovados tvarkytoju, vieton pasitraukusio kun. dr. S. Matulio, vyskupas P. Baltakis, O.F.M., paskyrė kun. dr. J. Sakevičių, M.I.C., Londono lietuvių Šv. Kazimiero parapijos kleboną.

VILNIAUS ŠVENTOSIOS DVASIOS VIENUOLYNAS

LIUTAURAS KAZAKEVIČIUS

Labai gaila, kad autoriai, kurie rašo Lietuvos istorijos, Bažnyčios istorijos bei religijos klausimais, labai mažai dėmesio skiria kitoms, nuo amžių Lietuvos teritorijoje gyvuojančioms religinėms bendruomenėms ir jų šventykloms. Niekas nerašo nei apie vienus ar kitus asmenis, kurie, nebūdami lietuviai ar katalikai, gyveno Lietuvoje ir įėjo į lietuvių bei kitų tautų, kitų religijų praeities metraščius, kronikas, istoriją, antologijas. Nuo Gedimino laikų Lietuvoje, ypač Vilniaus krašte, kartu su lietuviais gyveno, dirbo, tikėjo ir savo apeigas atlikinėjo lenkai, rusai, gudai, žydai, vokiečiai, totoriai, karaimai. Visi jie prisidėjo prie mūsų valstybės kūrimosi ir prie mūsų kultūros vystymosi.

Gedimino valdymo laikotarpio demokratiškos tradicijos visai laisvai visiems atėviamams leido pasirinkti, kur ir kaip gyventi, ką tikėti. Ir šiandien visoje Lietuvoje galima rasti stačiatikių bei sentikių cerkvių, žydų sinagogų, liuteronų bei reformatų kirchių, musulmonų mečečių, karaimų kinesių, baptistų maldos namų. Yra dar ir veikiančių, yra ir uždarytų, yra ir pusiau sugriuvusių. Kai kurios religinės bendruomenės šiandieninėje Lietuvoje, panašiai kaip ir Katalikų Bažnyčia, gyvena palyginus aktyviai, pavyzdžiui, rusų stačiatikių bei sentikių, liuteronų bei baptistų bendruomenės. Kitos, kaip reformatų ar žydų, dideliu aktyvumu nepasižymi. Reformatų, kaip žinome, labai mažai Lietuvoje teturime, o aktyvesnieji žydai per paskutinius dešimtmečius iš Lietuvos išsikraustė. Karaimų ir musulmonų bendruomenės Lietuvoje beveik visiškai išnyko; mečetė Vilniuje yra nugriauta, o karaimų kinesi Trakuose yra paversta Karaimų etnografijos ir buities muziejumi. Dar ir dabar šiek tiek karaimų gyvena Trakuose, o 1397 m. Vytauto į Lietuvą atvežtų totorių palikuonys yra apsigyvenę Totorių kaime netoli Trakų.

Čia norėčiau papasakoti apie Vilniaus

Šventosios Dvasios cerkvę ir vienuolyną, kuris yra įrengtas prie tos cerkvės. Šis aukštas baroko stiliaus pastatas nuo XVII amžiaus pradžios puošia neapsakomai gražų Vilniaus architektūrinį ansamblį bei daugiaspalvį socialinį, kultūrinį ir religinį gyvenimą mūsų sostinėje. Šv. Dvasios cerkvė ir vienuolynas šiandien yra veikiančios. Čia gyvena apie 30 vienuolių — brolių ir seserų. Čia pat yra ir oficialioji Vilniaus ir visos Lietuvos stačiatikių vyskupo rezidencija. Šiuo metu ganytojišką darbą Vilniaus stačiatikių katedroje atlieka vyskupas Viktorinas. Lietuvos Stačiatikių Bažnyčia priklauso Maskvos patriarcho jurisdikcijai. Vyskupus skiria Šventasis sinodas (metropolitų, arkivyskupų ir vyskupų kabinetas). Vyskupai yra nuolat kilnojami iš vienos vyskupijos į kitą. Labai retai tas pats asmuo išsilaiko toje pačioje vietoje daugiau kaip penkerius metus. Ganytojai, kurie turėjo palikti Vilnių, vėliau visada stengėsi, progai pasitaikius, apsilankyti mūsų sostinėje. Jau yra tapusi tradicija ta diena, kai visi likę gyvi buvusieji Vilniaus stačiatikių vyskupai susirenka balandžio 14-tą dieną Šventosios Dvasios katedroje dalyvauti šventųjų Vilniaus kankinių (Antano, Jono ir Eustachijaus) šventėje. Tą dieną čia ateina ir kitų bendruomenių atstovai. Dažnai šioje katedroje surengiamos ekumeninės pamaldos, kuriose dalyvauja katalikai ir stačiatikiai, sentikiai ir liuteronai, reformatai ir baptistai. Lietuvos katalikai ir stačiatikiai labai dažnai vieni pas kitus svečiuojasi. Per pamaldas galima sutikti daug lietuvių katalikų prie šventųjų Vilniaus kankinių karsito, o rusų Stačiatikių Bažnyčia prieš kelis šimtmečius Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslą paskelbė stebuklingu ir savo kalendoriuje įvedė jos šventę.

Norėčiau priminti visiems Vilniaus lankytojams, kad Šv. Dvasios katedra yra visai netoli Aušros Vartų. Vienuolyno sienos ribojosi su buvusio karmelitų vienuolyno sie-

nomis. Erdvus, su nedideliu parku vienuolyno sklypas yra išsitiesęs tarp Birštono, Subačiaus ir Aušros Vartų (dabar M. Gorkio) gatvių. Vienuolyno tikslus adresas: 232024 Vilnius, M. Gorkio 86. Manau, kad Vilniaus svečiai turėtų nueiti ir pagerbti šioje cerkvėje palaidotus pirmuosius už krikščionybę nukankintus lietuvius.

Pirmieji Lietuvoje krikščioniškojo tikėjimo išpažinėjai buvo ne tik katalikai, bet ir stačiatikiai. Ypač tai galima pasakyti apie Vilnių, kur pirmosios krikščionių šventyklos buvo įkurtos iš Rytų atvykusių misionierių, pavyzdžiui, Algirdo žmonos Vitebsko kunigaikštystės Marijos Ragučio aukuro vietoje pastatyta Šv. Paraskevos (Piatnicos) cerkvė Pilies gatvėje ir Šv. Mikalojaus cerkvė Rotušės aikštėje. O pirmieji lietuviai, kaip jau minėti Vilniaus kankiniai ir dar vienas lietuvis Pskovo kunigaikštis Daurmantas, stačiatikių šventaisiais buvo paskelbti anksčiau už mūsų tautos globėją Šv. Kazimierą. Kunigaikščio Algirdo laikais buvo įkurta stačiatikių Šv. Trejybės brolija, kurios dalis ateityje peraugo į Šv. Dvasios broliją. Vartydami senovines knygas, galime pastebėti, kad ši Šv. Trejybės brolija buvo vienintelė Lietuvoje grynai stačiatikių bendruomenė, visos kitos dažnai būdavo mišrios — kartu su stačiatikiais po vienu stogu gyvendavo ir katalikai. Stačiatikiai ir katalikai Lietuvoje ilgus metus gyveno taikiai, be jokių konfliktų. Pamename, kad keturi Gedimino sūnūs buvo stačiatikiai: Karijotas, Liubartas, Jaunutis ir Narimantas. Taip pat prisimename, kad didysis Lietuvos kunigaikštis net bandė įkurti Lietuvoje nepriklausomą stačiatikių metropoliją tuo metu, kai katalikai savo vyskupiją Vilniuje jau seniai turėjo. O 1563 m. Vilniuje įvykusiame seime karalius Žygimantas Augustas visiems krikščionims, kaip katalikams, taip ir stačiatikiams, paskelbė vienas teises. Reikalai pablogėjo daug vėliau, kai 1596 m. spalio 9 dieną buvo galutinai nustatyta bažnytinė unija tarp Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos ir Gudijos Stačiatikių Bažnyčios ir Romos. Stačiatikiams atėjo labai sunkūs laikai, nes Katalikų Bažnyčios

ekspansija privedė prie masiško stačiatikių šventyklų, žemių ir turto užgrobimo. (Vėliau, kaip žinome, tokia ekspansija buvo nukreipta prieš Katalikų Bažnyčią, kuri išgyveno tikrą genocidą, kai dauguma katalikiškų šventovių Lietuvoje buvo atiduota stačiatikiams). Stačiatikių padėtis ypač pablogėjo po to, kai unija buvo oficialiai patvirtinta karališkuoju Universalu gruodžio 15 d. Bet keista, kad maždaug nuo šio laikotarpio prasideda Vilniaus Šv. Dvasios cerkvės ir vienuolyno istorija.

Kaip krikščionių stačiatikių religinė bendruomenė, Šv. Trejybės vienuolynas nuo labai senų laikų buvo įsikūręs šioje Vilniaus vietoje, ir niekas nežino, kada ir iš kur šie broliai atėjo į mūsų sostinę. Tik 1584 m. jie nutarė kreiptis į Kijevo metropolitą Onisiforą prašyti patvirtinti Šv. Trejybės vienuolyno statutą. Statutas tuoj pat buvo patvirtintas, o Konstantinopolio patriarchas Jeremijas II, 1588 m. aplankęs Lietuvą, suteikė šiai brolijai ypatingas teises sekti aukštosios stačiatikių dvasininkijos veiklą Lietuvoje ir dalyvauti visos Stačiatikių Bažnyčios soboruose su teisėjo balsu. (Stačiatikių Bažnyčios politiką nulemia šventieji sinodai ir visuotiniai soborai arba susirinkimai, bet ne koks nors vienas asmuo). Vienuolyno statutas buvo taip pat patvirtintas karaliaus Zygmanto III, kuris leido Šv. Trejybės brolijai įkurti ligonines, mokyklas ir spaustuves. Karalius leido tuo pačiu metu pastatyti ir naują cerkvę kitoje einančios prie Aušros Vartų gatvės pusėje. Palaiminimas statyti šią cerkvę taip pat greitai buvo gautas iš tuometinio Kijevo metropolito Mykolo Ragozos. Šis metropolitas slapta simpatizavo katalikams ir dar prieš paskelbtą abiejų Bažnyčių uniją buvo pripažinęs popiežių vieninteliumi ir tikruoju Bažnyčios vadovu, nors savo pažiūrų garsiai neskelbė. Tik spalio 6 d., kada katalikų ir stačiatikių pasiuntiniai, dvasininkai bei aplamai tikintieji pradėjo rinktis Lietuvos Brastoje, metropolitas M. Ragoza prisijungė prie penkių kitų vyskupų, kurie uniją jau pripažino ir kurie Šv. Mikalojaus katedroje atidarė Soborą. Iš katalikų ten dalyvavo trys Romos Katalikų

Jėzuitų generolas P.H. Kolvenbach koncelebruoja mišias su lietuviais jėzuitais jų koplyčioje.

J. Tamulaičio nuotr.

Bažnyčios vyskupai, jėzuitas Petras Skarga, pirmasis Vilniaus Akademijos rektorius, Trakų vaivada Mikalojus Kristoforas Radvila, Lietuvos kancleris Leonas Sapiega ir kažkoks Dimitrijus Chaleckis.

Į Lietuvos Brastą atvyko ir stačiatikių atstovai. Jie manė, kad Sobore įvyks tikras ir nuoširdus dialogas, kuriame visi galės pareikšti savo nuomonę, bet visų miesto stačiatikių šventyklos buvo uždarytos, ir jų Bažnyčios delegatai susirinko protestanto Raiskio rūmuose. Tie stačiatikių delegatai buvo: visuotinio patriarcho pasiuntinys archidiakonas Nikiforas, Aleksandrijos patriarcho pasiuntinys Kirilas Lukaris, stačiatikių vyskupai Gedeonas Balabanas iš Lvovo, Mykolas Kopystenskis iš Peremyšlės, Slovėnijos metropolitas Lukas iš Belgrado. Keletą kartų stačiatikiai bandė užmegzti kontaktą su unitais ir katalikais, bet metropolitas Mykolas Ragoza susitikti nenorėjo.

Susitikti nenorėjo ir visi kiti unitų bei katalikų atstovai. Jau minėtą spalio 9 dieną Šv. Mikalojaus katedroje Lietuvos Brastoje Polocko vyskupas Germanas paskelbė unijos deklaraciją. Prasidėjo intrigos. Archidiakonas Nikiforas buvo suareštuotas ir teistas. Jis buvo apšauktas Maskvos ir Turkijos šnipu ir pasodintas į Marienburgo kalėjimą, kur jis ir mirė. Lenkų valdžia taip pat bandė sulaukyti Kirilą Lukarį, bet jam pavyko pabėgti. Vyskupus Gedeoną Balabaną ir Mykolą Kopystenskį unija atskyrė nuo Bažnyčios. Stačiatikių Bažnyčia, taigi ir Konstantinopolis, ir Graikija, ir pietiniai slavai, į uniją žiūrėjo labai nepalankiai. Prasidėjo ilgamečiai nesutarimai tarp unitų ir stačiatikių.

Jėzuitas Petras Skarga 1597 metais Vilniuje išleido Lietuvos Brastos Soboro aprašymą. Tas aprašymas buvo paskelbtas rusų ir lenkų kalbomis. Stačiatikiai taip pat pra-

Jėzuitų generolas P.H. Kolvenbach su mišių dalyviais Jaunimo centro sodelyje prie Laisvės kovų paminklo.

J. Tamulaičio nuotr.

dėjo labai gausiai leisti priešunitinius raštus. Daugiausia tuose raštuose buvo kaltinami lenkų valdininkai bei bažnytininkai, kuriems, pagal stačiatikių rašytojo nuomonę, bažnytiniai reikalai visai nerūpėjo. Unija lenkai norėjo pasisavinti visus stačiatikių turtus, jų žemes ir pradėti užkariauti Lietuvos, Ukrainos ir Gudijos teritorijas. Iš mūsų šalies istorijos žinome, kad jiems tai labai gerai pavyko. Lenkai pradėjo masinę užimtųjų žemių polonizaciją. Katalikų Bažnyčia lenkams buvo labai stiprus ir naudingas ginklas. Toks jų elgesys labai greitai susilaukė didelio pasipriešinimo.

Stačiatikiai, labai bijodami lenkų ekspansijos į rytus, pradėjo derybas su protestantais. 1599 m. Vilniuje įvyko Protestantų ir Stačiatikių Bažnyčių atstovų suvažiavimas. Suvažiavime buvo norėta suartinti abi šias Bažnyčias ir ateityje galbūt sujung-

ti, bet tai nepavyko, nors ir vėliau šios dvi bendruomenės išlaikė savo gerus santykius. Suvažiavime dalyvavo kunigaikštis Konstantinas Ostrožskis, jau minėtas Belgrado metropolitas Lukas, archimandritas Izaokas ir archidiakonas Gedeonas iš stačiatikių vienuolyno Dubne. Protestantų atstovai buvo: husitų atstovas Turnovskis, reformatų atstovas Nikolajevskis, liuteronų — Erazmas Glycneris. Negalima sakyti, kad šiame suvažiavime nebūtų buvę jokių nutarimų. Buvo priimtas nutarimas dėl politinio bendro veiksmo prieš lenkų bažnytininkus, bet šis nutarimas jokių realių rezultatų nedavė. Unitai pradėjo savo viešpatavimą Lietuvoje. Vilniuje buvo įkurtas unitų Bazilijonų ordinas, kuris savo vienuolynui pasirinko Šv. Trejybės vienuolyno pastatus. Šv. Trejybės brolija suskilo. Viena jų dalis prisijungė prie unitų, kita liko ištikima stačia-

tikių tikėjimui. Metropolitai Mykolas Ra- goza 1599 m. mirė. Jo įpėdiniu tapo Vladi- miro vyskupas Ipatijus Potiejus. Metro- politas Potiejus pradėjo labai didelio stačiatikių spaudimo politiką. Buvo uždrausta st- tyti naujas cerkves, stačiatikiai turėjo mo- kėti didelius mokesčius, unitai bandė atimti iš jų visas žemes, o po to, kai karalius at- šaukė visas savo anksčiau duotas stačiatikiams privilegijas, jų Bažnyčia jau visai ne- turėjo jokios teisės savo žemės turėti arba įsigyti.

Tokioje sunkioje padėtyje ištikimi savo Bažnyčiai Šv. Trejybės vienuoliai turėjo pradėti savo gyvenimą iš naujo. Tokioje sunkioje padėtyje jie norėjo statyti naują Šv. Dvasios cerkvę, prie kurios dabar jiems reikėjo organizuoti ir naują vienuolyną. Brolijos laimei, žemės, kuriose jie norėjo pradėti statybą, priklausė ne jiems patiems, o Lietuvos Brastos vaivados žmonai Zenovi- čienei ir Smolensko vaivados žmonai Abra- mavičienei, kurios buvo iš labai tais laikais galingos Valavičių šeimos. Tai šiose žemėse vienuoliai pradėjo naujos cerkvės statybą, ir jau dabar niekas negalėjo jiems pakenkti, nes Liublino unijos konstitucija sulygino lenkų ir lietuvių dvarininkijos teises. Lie- tuvių dvarininkai turėjo teisę savo žemėse statyti viską, ką tik norėjo.

Cerkvė buvo pastatyta 1597 m. Pradžio- je ji medinė ir nedidelė. Čia pat pradėjo įsi- kurti ir vienuolynas. Nepaisant Ipatijaus Potiejaus priešinosi, vienuolynas labai greitai augo. Vienuolius globojo ir gynė daug Lietuvos dvarininkų, ypač kunigaikš- čių Oginskių šeima. Lietuvių dvarininkija nelabai daug simpatijų turėjo lenkams ir aišku, kad ten, kur tik jie turėjo galimybę, palaikė stačiatikių kovą su jais. Atrodo, kad daug lietuvių dvarininkų ir paprastesnių žmonių tuometiniame Vilniuje tapo akty- viais Šv. Dvasios cerkvės parapiečiais. Daug dėmesio Vilniaus gyventojai skyrė Šv. Dva- sios parapijai. Jie buvo labai dosnūs vienuo- liams. Galbūt tik šių lietuvių Vilniaus gy- ventojų dėka stačiatikių religinė bendruo- menė per labai ilgus sunkius metus galėjo išsilaikyti šioje vietoje. Ipatijaus Potiejaus

veikla Vilniuje labai erzino miesto gyven- tojus, priėjo net iki pasikėsinimo, bet met- ropolitai išliko gyvas. Jis mirė daug vėliau — 1616 metais. Jo vietą užėmė iš Romos atvykęs ir ten studijas užbaigęs Juozapas Veliaminas Rutskis, kuris įkūrė Vilniuje Bazilijonų ordiną.

Šv. Dvasios brolija greitai pavirto dide- liu ir populiariu vienuolynu. Miestiečiai ir svečiai susirinkdavo pasiklausyti pamokslų, ypač jie mėgo klausytis archimandrito Le- oncijaus Karpovičiaus, išgarsėjusio savo po- leminiais pamokslais, nukreiptais prieš uni- ją. Archimandritas Leoncijus buvo visapu- siškai išsilavinęs žmogus. Jis buvo vienas iš Šv. Dvasios cerkvės statybos organizatorių, taip pat jis buvo stačiatikių mokyklos rek- torius ir brolijos spaustuvės redaktorius. Tuo metu į vienuolyną įstojo Molecijus Smotrickis. Jis, baigęs Vilniaus Akademiją, nebuvo aštriai nusiteikęs prieš katalikus, bet save laikė stačiatikiu. M. Smotrickis ne- buvo Bažnyčių susivienijimo priešininkas, jis tik buvo įsitikinęs, kad susivienijimą turi paskelbti Visuotinis Bažnyčių Susirinkimas. Jis išleido tikėjimą ginančių raštų, jų tarpe "Nekaltumo pateisinimą", kur įrodinėjo stačiatikių vyskupų išventinimo kanonišku- mą. Jo knygos sukėlė didelį susidomėjimą tikinčiųjų tarpe, jas skaitė ne tik stačiatiki- kiai, bet ir unitai, ir katalikai. Karaliui ne- patiko toks didelis šių knygų populiarumas. Visi M. Smotrickio raštai buvo sudeginti. Šv. Dvasios vienuolyne ir cerkvėje buvo pa- daryta krata. Knygas pardavinėti buvo už- drausta. Tais pačiais metais karalius uždarė vienuolyno spaustuvę Vilniuje, bet ji nebu- vo galutinai sunaikinta, nes kunigaikštis Oginskis pasiūlė, kad knygų leidimas būtų pratęstas jo rūmuose Vievėje. 1611 m. ši spaustuvė buvo galutinai perkelta į šį mažą miestelį. 1619 m. M. Smotrickis paskelbė savo garsiąją "Slavų kalbos gramatiką", ku- ri davė pradžią rytų slavų kalbų filologijai. Vilniaus universitete pagal šią gramatiką pradėjo mokslus Mykolas Lomonosovas — Maskvos universiteto įkūrėjas.

Stačiatikių mokykla prie vienuolyno vei- kė beveik be pertraukų. 1617 metais vie-

PIRMOJI JŪROS DIENA KLAIPĖDOJE

1924 m. Klaipėdos kraštą prijungus prie Lietuvos, buvo dedama pastangų kuo greičiau jį ekonomiškai ir kultūriškai suvienyti su Lietuva, nes 700 metų vokiečių valdyta ši teritorija nuo pagrindinės Lietuvos dalies skyrėsi tautine, socialine, ekonomine, kultūrine sandara ir lygiu. Lietuvos valdžia priėmimą prie Baltijos jūros per Klaipėdos uostą laikė gyvybiškai svarbiu valstybės ekonomikai, todėl jūros reikšmė Lietuvai buvo propaguojama įvairiomis priemonėmis. Tą kraštą rankose laikyti ji norėjo ir kaip lietuvišką žemę.

Pasitelkusi jaunimo organizacijas, Lietuvos vyriausybė bandė plėsti kultūrinę veiklą tarp germanizacijos paliestų klaipėdiečių lietuvių, įtraukti abiejų Lietuvos teritorijos dalių visuomenę, ypač jaunimą, į kultūrinį sąjūdį už Klaipėdos krašto greitesnį susiliejamą su pagrindine Lietuvos dalimi ir į jų kultūrinio gyvenimo suvienodinimą.

Tačiau Vokietija, ypač į valdžią atėjus Hitleriui, nepaliovė kištis į Klaipėdos krašto reikalus: dažnėjo teroro veiksmai, net buvo rengtas sukilimas. Iškilus realiai grėsmei netekti Klaipėdos krašto, 1934 m. vasario 8 d. buvo išleistas įstatymas "Tautai ir valstybei saugoti", kuriuo remiantis, krašte sustabdyta nacistinių partijų veikla. Jų vadovai buvo suimti, pradėta tirti šių organizacijų antivalstybinė veikla.

Lietuvos valdžiai pradėjus ryžtingiau varžyti hitlerininkų veiklą, suaktyvėjo ir pačių lietuvių pastangos jungtis kovai prieš hitlerininkus, steigiant švietimo, kultūros įstaigas, organizuojant masinius renginius. Vienas kultūrinių renginių, kaip kovos priemonė prieš hitlerininkus, ir buvo jūros

---

nuoliai pastatė mokyklai naują pastatą. Joje mokytojavo vienuoliai stačiatikiai iš Lvovo, Lietuvos Brastos ir kt. Mokykla turėjo penkias klases, kuriose buvo dėstomos rusų, lenkų, lotynų ir graikų kalbos.

(B.d.)

dienų organizavimas. Pirmoji Jūros diena įvyko 1934 m. rugpjūčio 11-12 d.

Jūros dienos minėjimai su pramogomis, paskaitos jūros tema buvo rengiamos visoje Lietuvoje, kad ir tie, kas negalės apsilankyti Klaipėdoje, neliktų nuošalyje nuo jūros propagavimo.

Šventės išvakarėse (liepos 5 d.) viena Klaipėdos gatvių iškilmingai pavadinta Atlanto nugalėtojų S. Dariaus ir S. Girėno vardu. Juodkrantėje organizuota (liepos 14 d.) įspūdinga Užmario ir Pamario žvejų regata. Į Koppalio kapinaites (liepos 8 d.) perkelti jūrų kapitono, 1923-33 m. Klaipėdos uosto viršininko Liudo Stulpino palaikai. Vyko ir kiti kultūriniai renginiai.

Šventė prasidėjo rugpjūčio 11-ąją, ir tas šeštadienis buvo pavadintas Lietuvos jaunomenės diena. Jau išvakarėse į Klaipėdą atvyko 5000 svečių. Tačiau dauguma jų, pėsčių, raitų, važiuotų, pribuvo šeštadienį. 102 vandens sporto entuziastai, vadovaujami prof. S. Kolupailos, į Klaipėdą atplaukė iš Kauno baidarėmis. Svečiai užtvindė miesto gatves, pajūrio pušynus ir, žinoma, paplūdimius: juk dauguma jūrą matė pirmą kartą.

Pavakare prasidėjo šventės renginiai. Buvo pagerbti žuvę jūroje ir vaduojant pajūrį. Iki pat vidurnakčio svečiai plaukiojo po marios iliuminuotais laivais ir burinėmis žvejų valtėmis. Pajūryje, pamaryje, mariose skambėjo dainos, muzika.

Rugpjūčio 12 d. krantinėje įvyko šventės atidarymo iškilmės. Antroje dienos pusėje specialiai įrengtame baseine Smiltynėje vyko vandens sporto varžybos, o mariose tarp Smiltynės kurhauzo ir Koppalio — žvejų regata. Vakare Smiltynėje koncertavo meno kolektyvai. Ir vėl iki pusiaunakčio netilo orkestrų muzika, šventės dalyvių dainos. .. Pirmoji Lietuvos Jūros diena baigėsi. Šventės pasisekimo, atrodo, niekas nbandė neigti. Vargu ar ir patys organizatoriai tikėjosi tokio gausaus dalyvavimo: Klaipėdos miestui, turėjusiam tuomet vos

45-000 gyventojų, teko priimti apie 50.000 svečių.

Pirmoji Jūros diena buvo plačiai aptarta spaudoje. Netrūko ir pastabų. Pačią šventę siūlyta rengti anksčiau — tuojau po šienapjūtės. Taigi neabejotina, kad šis renginys taps tradicija. Iš tiesų, Jūros diena buvo surengta 1935 m. ir 1936 m., o 1937 m. numatyta Jūros diena neįvyko dėl hitlerininkų nepasitenkinimo šia tradicija.

Ši šventė buvo pavykęs renginys, padėjęs suartėti abiejų Lietuvos teritorijų gyventojams. Masinis žmonių dalyvavimas šventėje rodė ir jų protestą hitlerininkų terorui.

(Feliksas Tiškus. "Mokslas ir gyvenimas", 1984 m., 8 nr., 39 psl.).

IŠSILAISVINIMAS IR LAISVĖ

Paruošė P. DAUGINTIS, S.J.

Neseniai, š.m. kovo 22 d., pasirodė Tikėjimo doktrinos kongregacijos (prie Apaštalų sosto, Romoje) išleista *Instrukcija apie krikščioniškąją laisvę ir išlaisvinimą*. Ji papildė prieš metus tos pačios kongregacijos (kurios pirmininkas yra kard. J. Ratzinger) išleistą instrukciją *Libertatis Nuntius*. Joje buvo rašoma apie kai kuriuos Išlaisvinimo teologijos aspektus. Ji buvo neigiamo pobūdžio ir sukėlė šios grupės ir kitų teologų pasipriešinimą bei didelį neramumą, ypač Lotynų Amerikos katalikų tarpe.

Naujoji instrukcija stengiasi teigiamai ir išsamiai išaiškinti šį klausimą. Štai pvz., apie pirmojoje instrukcijoje labai kritikuotą Išlaisvinimo teologiją ir bazinius komunitetus (comunidades de base) taip rašoma: "Nauji baziniai komunitetai ir kitos panašios krikščionių grupės, susikūrusios liudyti evangeliškąją meilę, yra didelės vilties šaltinis Bažnyčioje... Taip pat ir teologinės įžvalgos gali būti labai pozityvus įnašas, įgalinantis nušviesti kai kuriuos Dievo žodžio aspektus, kurie iki šiol nebuvo kaip reikiant suvokti. Bet teologai turi rūpintis visa tai aiškinti Bažnyčios patirties šviesoje" (nr. 69,70).

Šios naujosios instrukcijos mintį gerai perduoda dokumento išvados. "Tikinčiųjų sąmonė gerai suvokia esmę Atpirkėjo įvykdyto išlaisvinimo iš blogio, nuodėmės ir mirties galios, kad tokiu būdu sugrąžintų mums laisvę ir parodytų tikrąjį kelią. Tas kelias yra nuženklintas didžiuoju meilės įsakymu.

Pirmoji išlaisvinimo prasmė yra išganymas. Jo uždavinys yra išlaisvinti. Taip jis tampa doriniu reikalavimu. Tuo yra pagrįstas Bažnyčios socialinis mokslas, kuris nurodo krikščionims ir konkrečius darbus bendruomenėje. Krikščionys yra pašaukti vykdyti tiesą ir veikti, kad būtų įvykdyta "meilės civilizacija", apie kurią kalbėjo popiežius Paulius VI.

Šis dokumentas taip pat nurodo keletą sričių, kur reikėtų didelių reformų. Pirminis uždavinys, apsprendžiantis ir kitų siekių pasisekimą, yra auklėjimas. Sąmoninga, išipareigojusi meilė turi įnešti į gyvenimą naujų solidarumo formų. Yra kviečiami visi geros valios žmonės skubiai vykdyti šiuos uždavinius. Išganymo paslapties tiesa ir jos vykdymas teikia tikrąją vertę visoms būtinoms išlaisvinimo pastangoms ekonominėje, socialinėje ir politinėje srityje. Ji taip pat saugoja jas nuo atkritimo į naujas vergijos formas". Tos vergijos formos yra matomos komunistinės, totalitarinės ar militarinės diktatūros kraštuose.

"Šie uždaviniai yra labai sudėtingi, kartais reikalaujantys net heroiško savęs atsidėjimo. Tad suprantama, kad dėl to daugelis praranda norą bei nuotaiką ir krinta į neviltingumą bei skepticizmo pagundas. Tačiau tie uždaviniai yra didelis iššūkis vilčiai, tiek grynai žmogiškai, tiek krikščioniškai. Mergelės Marijos pavyzdys ir malda "Magnificat" yra stipri atrama vilčiai. Joje matome dieviškos meilės pergalę, kurios sulaukyti negali jokia kliūtis ir kuri į nuostabią laisvę iškelia žemuosius. Pagal jos rodomą kelią tikėjimas, veikiantis per meilę, su dideliu ryžtu skatina siekti ir vykdyti šiuos uždavinius".

Ir mums, lietuviams katalikams, labai svarbu tai suvokti ir vykdyti. Mūsų broliai

ir seserys tėvynėje yra savaip "išlaisvinti". Mes matome, kad ir kiti naujų kraštų žmonės vis patenka į "išlaisvintojų" kuriamą naują vergiją ir dar vis žavisi liberaliniu kapitalizmu ar marksistiniu socializmu, o nepažįsta visiems laisvę garantuojančios naujosios socialinės santvarkos pagal Katalikų Bažnyčios socialinį mokslą.

KADA TYLĖTI, KADA KALBĖTI?

ALDONA BIELSKIENĖ

Tylėjimas gali būti gyvenime svarbus. Kai žodžiai nieko negali pakeisti, nei paguosti, nei nuraminti, tai geriau tylėti. O kai žodžiai kitą žmogų užgauna, nors ir sakomi tiesos vardu, tai tikrai geriau tylėti. Žodžiai gali ir daug gero padaryti, ne tik asmeniškame, bet ir visuomeniniame gyvenime. Žmonių santykiai gali pagerėti tik tada, kai vienas kitą supranta. Tas supratimas savaime, be susikalbėjimo neateina. Reikia išsikalbėti, pasidalinti mintimis. Jei gu kitam galime atitaisyti skriaudą arba pareikšti nepritariamą nemoraliam elgesiui, tai privalome kalbėti.

Ypač turime kalbėti tada, kai kitas yra skriaudžiamas ir pats negali apsiginti. Jei gu matome skriaudą ir galime ją atitaisyti, tai esame atsakingi — tylėti negalime.

Kitas atvejis, kada būtinai reikia kalbėti, yra tada, kai pasireiškia koks nors nemoralus dalykas, ar tai būtų visuomenėje, ar mūsų šeimoje. Dabar Amerikos visuomenėje yra aktualus abortų klausimas. Šiuo atveju privalome kalbėti, nes tylėjimas būtų pritarimas. Jei gu koks nors nemoralus reiškinys pasirodo visuomenėje ir mažai kas tam nemoraliam reiškiniui priešinasi, tai susidaro bendra nuomonė, jog dauguma tam pritaria, todėl tas nemoralus reiškinys vis labiau ir labiau plinta.

Mes turime atsakomybę ir lietuviybės klausimais. Gyvendami iševijoje, mes turime daug progų kalbėti apie savo krašto padėtį, apie mums padarytas ir daromas skriaudas. Jei gu tylėtume, į tai nekreiptume dėmesio, tai būtų nusikaltimas. Mes galime

Ar tikrai 1387 m. nebuvo Lietuvos krikšto?

Paulius Rabikauskas

Prieš kelias dienas gavau iš Čikagos "Mūsų Vyčio" 1986 m. 2 nr. Visas prirašytas vieno autoriaus, kuris tikriausiai tikėjosi, kad, kas tiktai skaitys tuos 36 puslapius, jei nebus suglumintas dvasinio šoko, būtinai prasikrapštys akis ir pamatys, jog "1387 m. jokio nei Lietuvos, nei lietuvių krikšto nebuvo"(...) o tik įvyko skaudi lietuvių tautos tragedija, "kur ano laiko lietuvių elitas pasidarė lenkais iš pasirinkimo ir nuėjo tarnauti Lenkijai" (36 psl.). Iš to turėtų būti aiški išvada, nors autorius jos savo žodžiais ir nenusako: lietuviai, neminėkit ateinančiais metais jokio tautos krikšto, nevažiuokit į Romą, į ten ruošiamas neva jubiliejines iškilmes! Visa, kas lig šiol rašyta apie 1387 m. Lietuvoje, Vilniuje, įvykdytą lietuvių

ir turime kalbėti ir kitataučiams aiškinti, kad į Afganistaną siunčiami kovoti ne tik rusai, bet ir lietuviai, kad geriausi rusų rinktinės krepšininkai yra ne rusai, o lietuviai ir t.t.

Gal niekas mūsų per daug nesmerkų, jei gu apie tokius dalykus nekalbėtume, bet tylėjimas pamažu žmones lyg užmigdytų, jie susitaikytų su esama padėtimi ir manytų, kad taip ir reikia. Turime nuolat šiuos klausimus judinti ir gyvu žodžiu, ir spaudoje, ir rašydami laiškus atitinkamiems asmenims. Čia nebūtų gera tylėti, čia reikia kalbėti.

pagonių krikštą, tūkstančiai kad ir kažkaip dokumentuotų rašinių, — "visa tai fantazija, melas, falsifikatas" (pastarieji žodžiai paties autoriaus, 34 psl.).

Perskaičiau visą J. Dainausko rašinį. Koks išpūdis, užverčiant jo paskutinį puslapį? Deja, ir jo rašinyje nemaža fantazijos, melo ir falsifikato.

Visų pirma skaudu, kad mes, lietuviai, imame prarasti bet kokį atsakomingumo jausmą. Išleisti į viešumą žurnalą, kurio tekstas mirga, puslapis po puslapio knibždėte knibžda paprasčiausiomis gramatikos klaidomis, nekalbant jau apie gerokai taisytiną lietuvišką stilių. Be to, prieš skelbdamas viešumai tokio masto, viską aukštytojoms apverčiančią istorijos vyksmo tezę, atsakingumo jausmo vedamas redaktorius būtų turėjęs atsiklausti ekspertų, pasitikrinti, ar visa argumentacija iš tikro stovi ant kojų. Čia to, atrodo, nepadaryta. Pasitaikė, kad rašinio autorius buvo ir šio "Mūsų Vyčio" numerio redaktorius. Jis pirmiausiai už viską ir yra atsakingas. Bet atsakomybės negali nusikratyti ir tie, kurie šį žurnalą leidžia, ypač kad jau jų pats vardas "Akademiniškas Skautų Sąjūdis" įpareigoja — *noblesse oblige!*

Bet ne tai šiuo atveju svarbiausia! Mums rūpi klausimas: ar 1387 m. buvo Lietuvos krikštas, ar jo nebuvo? J. Dainauskas rašinyje kartoja iki įkyrumo: tokio krikšto visai nebuvo. Kas apie tai iki šiol buvo rašyta, viskas suvestiną į lenko J. Dluogošo savuosius į padangę keliančią fantaziją, — joks patikimas istorijos šaltinis 1387 m. Vilniuje įvykusio Lietuvos krikšto nežino.

Norint išnagrinėti čia visus J.D. teigimus, atitaisyti daugybę rašinyje istoriškų netikslumų, išnarplioti visus jo vartojamų sąvokų nepastovumus ir nuolatinius jose šokinėjimus, reikėtų ir daug laiko, ir daug vietos. Pažvelkim į tai, kas svarbiausia.

Pirmiausia iškyla klausimas, ar lietuviams 1387 m. iš viso reikėjo krikštytis. J. Dainauskas atsako: nereikėjo. Oficialus Lietuvos krikštas buvęs 1251 m., tuomet buvusi įsteigta vyskupija. Turėta visko, ko reikia krikščioniško gyvenimo pradžiai. Po to

Lietuvoje vis būdavę ir krikščionių, ir vienuolių, ir viena kita bažnyčia. Rusų sektantų bogomilų įtaigojami lietuviai įsijungę į tą sektą, ir pats Jogaila buvęs bogomilų sekėjas ir priėmęs jų krikštą. Taigi Lietuva ir lietuviai jau nuo 1251 m. buvo krikščioniški. Jiems naujo krikšto nebereikėjo.

Dėl lietuvių sektantų ir pats J.D. gana svyruoja, nes neturi įrodymų ir pasitenkina savo fantazija: "galėjo būti", "gal" (daug kartų), "galėtų" ir pan. Bet kiekvienam juk aišku: jei galėjo būti, tai galėjo ir nebūti! Tiesa, J.D. surado Jogailos 1387.II.22 dienos privilegijoje "pakartotinai pakartotą, daugiskaitoje, terminą 'sektos' " (psl. 14). Bet J.D. rašo netiesą, kad ten tas žodis vartojamas daugiskaitoje, — abu kartu ten vienskaitos abliatyvo linksnis. Be to, ką ten reiškia "secta"? Iš konteksto aiški tikrai viena prasmė: rutėnų išpažįstama pravoslavų religija, kuri katalikų požiūriu buvo "sekta". Jei koks lietuvis (*nacione lituanus*) buvo tos "sektos" sekėjas, Jogailos patvarkymu, jis turėjo tapti kataliku. Tuo pačiu uždrausta lietuviams katalikams ir katalikėms sudaryti šeimą su pravoslavais; o jei kas nepaklaustyti ir sudaryti moterystę su rutėnu ar rutėne, tam nereikia išsiskirti, tikrai kitos "sektos" partneris turi pasekti katalikės ar kataliko tikėjimą. Iš čia ir aišku, kad toji "sekta" — tai pravoslavai; nieko nesakoma apie kokius nors kitokius sektantus. Reikia pridurti, jog jokių būdu ne "visi priklausantieji 'Rusenu tikėjimui', (kokioms tai) sektoms, turi tapti *paklusniais* Romos Katalikų Bažnyčiai", kaip rašo J.D. (psl. 14) — tai tik J.D. sufantazuota; dokumente to nėra.

Mindaugo ir kitų su juo lietuvių krikšto 1251 m. niekas neneigia. Kaip apie 70 metų prieš tai lyvių žemėje, taip ir Lietuvoje tuomet buvo oficialiai įvesta krikščionybė. Bet iš Iškilkės ji vystėsi toliau, ypač pagrindinis kiekvieno krašto Bažnyčios sandas— vyskupija — ten nuosekliai plėtojosi. To negalima pasakyti apie XIII a. vyskupijas Lietuvoje. Čia bažnytinė organizacija, nė šaknų gerai nesuleidusi, išnyko, — daugiau kaip šimtą metų nebuvo jokios vysku-

Lietuviai jėzuitai su savo generolu prie Jaunimo centro. Iš kairės I eilėje tėvai: J. Borevičius, E. Montvila, P.H. Kolvenbach, A. Saulaitis, P. Daugintis; II ir III eilėje tėvai: F. van Beeck (generolo palydovas), A. Kezys, J. Kidykas, K. Raudeliūnas, L. Zaremba, J. Vaišnys, J. Sukackas, G. Kijauskas ir broliai: J. Janeliūnas, P. Kleinotas. J. Tamalaičio nuotr.

pijos, nebuvo parapijų. Lietuviai buvo pagonys, jos valdovai buvo pagonys, Lietuva kaip kraštas visų buvo laikomas pagonišku kraštu. Štai dėl ko Lietuviai, XIV amžiui einant į pabaigą, reikėjo tautos krikšto, štai kodėl Lietuvoje reikėjo naujai įvesti (ne atgaivinti, kaip to norėtų J. D.) bažnytinę organizaciją.

Kad tai nėra vien abstraktūs samprotavimai, rodo jokios abejonės nekelią popiežių ir pačių lietuvių kunigaikščių dokumentai. Iš jų aišku, jog lietuviai prieš 1387 m. buvo pagonys ir todėl jiems reikėjo krikšto. Imkime gana artimą tiems 1387 metams pop. Grigaliaus XI 1376.VI.1 dienos bulę, skirtą kard. Robertui, legatui pas Kryžiuočių ordiną. Ja pavedama kardinolui ištirti

Gersteino (Austrijoje) grafo sūnaus Otono prašymą nebepriklausyti Kryžiuočių ordinui. Bulėje minima, kad tas Otonas kurį laiką "apud paganos illarum partium, Letvynos nuncupatos, in captivitate detentus fuerat" ("buvo tenykščių pagonių, kurie vadinami lietuviais, nelaisvėje" — žr. *Bullarium Poloniae*, II t., Roma 1985, nr. 2335). Taigi dar 1376 m. popiežiui lietuviai tebebuvo pagonys, vadinas, jiems dar reikėjo priimti krikštą. Ir tokių popiežių dokumentų, kur minima pagoniška, krikšto reikalinga Lietuva, būtų galima pririnkti iš XIV a. apie tuziną.

Tą patį sako, nors gal ne taip aiškiai, ir patys lietuviai, kad ir tokiame Krėvos akte (1385 m.). Ten skaitome: "O kol vis-

kas, kas anksčiau minėta, bus reikiamu būdu įvykdyta, tuo tarpu viešpats Jogaila, didysis kunigaikštis, su visais savo dar neapkrikštytais broliais, artimaisiais, kilmingaisiais didikais ir smulkiaisiais žemdirbiais, gyvenančiais jo žemėse, geiste geidžia ir prašyte prašo jus priglauti prie Šv. Romos Bažnyčios katalikų tikėjimo". Iš konteksto aišku, kad ir Jogaila dar nebuvo krikštytas, ir visi kiti išvardytieji buvo reikalingi krikšto, t.y. buvo pagonys. Jei būtų buvę kokie sektantai, kaip juos supranta J.D., nebūtų buvę sakoma "su visais dar neapkrikštytais..."

O kaip su tais visais 1387 ir 1388 m. duotais dokumentais? Nejaugi ten nėra jokių užuominų apie Lietuvos ir lietuvių krikštą? J.D. ten nieko nerado ir todėl nusprendė: Lietuvos krikšto 1387 m. visai nebuvo. Tylos argumentas dažnai yra nepatikimas argumentas. Jei kas nors kur nėra paminėta, tai dar nereiškia, kad to ir nebuvo. Reikėtų įrodyti, kad tai, ko neminama, būtinai turėjo būti ten paminėta. J.D. to neįrodo. Ir nė vienas iš tų metų mus pasiekęs dokumentas nėra tokio pobūdžio, kad jame būtinai būtų reikėję minėti ir lietuvių pagonių krikštą, kuris, be to, kaip tik tuomet vyko ir dėl to buvo visiems akivaizdus dalykas, nereikalaujans jokių paminėjimų ar aprašymų.

Bet pažvelkime iš arčiau į tuos Jogailos ir pop. Urbono VI raštus, kurių tekstus net su lotyniškėmis, kartais gana ilgomis ištraukomis (kuriose, deja, daug netikslumų; todėl perspėju jų nevertoti, pirma gerai nepatikrinus) J.D. išsamiai cituoja. 1387.II.17 dienos Jogailos privilegija, skirianči katedrai ir vyskupo kurijai išlaikyti dotacijas, iš tikrųjų nemini įvykusio ar vykstančio krikšto. Tris dienas vėliau Lietuvos didikams ir bajorams duotoji privilegija jau mini apsikrikštijusius bei norinčius krikštytis. O trečioje tuomet (II.22 d.) duotoje privilegijoje Jogaila pats sakosi iš pagonio tapęs krikščioniu ir lietuvius vadina naujakrikštais (*neophyti*, t.y. būdami suaugę pakrikštytieji, prieš tai buvę netikinčiaisiais, kitaip sakant, pagonimis; žr. *Das Grosse Duden-*

Lexikon, V t., 1966, 718 psl.). Nėra abejonės, jog Jogaila čia turi mintyje apie tą laiką vykstantį lietuvių krikštą.

Dėl pop. Urbono VI dokumentų nėra ko sielotis, kad apie juos nerasta pėdsakų Vatikano archyvuose. Tikrai menkučiai fragmentai iš 11 1/2 metų trukusio Urbono VI pontifikato pasiekė mūsų laikus. Koks šimtas ir gal net daugiau stambių registru tomų buvo sunaikinta jau XIV a. pabaigoje ir XV a. pradžioje kilusiose suirutėse. Apie tai smulkesnių žinių galima rasti vokiečių paruošto leidinio *Repertorium Germanicum*, II t., Berlynas 1933, įvade.

Nėra jokios racijos abejoti to popiežiaus vysk. Dobrogostui duota bule, kuria pavedama šiam vyskupui kanoniškai sutvarkyti Vilniaus vyskupijos įsteigimą ir jai vyskupo paskyrimą. Jos tekstą vysk. Dobrogostas iš originalo, kaip jis pats sako, perrašydino į savo oficialų užduoties įvykdymo raštą. Toje Urbono VI bulėje aiškiai pasakyta, kad Jogaila iš pagonio tapo krikščioniu ir Lietuvoje esą "daugybė tikinčiųjų tą tikėjimą priėmusių" ir tikimasi, kad ir likusieji "netikėliai" (suprask, pagonys) atsivers.

Antroji to paties popiežiaus naujam karaliui Jogailai skirta bulė, duota 1388 m. balandžio 17 d., kurios ištisą tekstą J. Dlugošas persirašė į savo kroniką, nėra "neabejotinas J. Dlugošo vaizduotės kūrinys", kaip labai nelogiškai ir neapdairiai istoriškai nusprendžia J.D. (24 psl.). Sprendžia nelogiškai, nes negalimas dalykas, kad J. Dlugošas, kuris nekenė ir visai žemino Jogailą, būtų tyčia sukūręs jam išaukštinti falsifikatą, ir dar popiežiaus vardu, kuris katalikams lenkams buvo didesnis autoritetas už bet kokį kitą. Sprendžia ir neapdairiai istoriškai, nes yra išlikusi tos bulės autentiška kopija, kurią vysk. Dobrogostas, grįžęs iš Romos, tuojau pat pasirūpino padaryti Wišlicoje 1388 m. liepos 9 d. (žr. Cod. dipl. eccl. Vilmensis, psl. 730, kaip 22 psl. papildymas). Iš kopijos paaiškėja, kad J. Dlugošas tą bulę gana tiksliai perrašė į savo kroniką; tik trys nežymios klaidelės įsivėlė ir gale peršokta iš 10 žodžių suside-

Jėzuitų generolas lietuvių jėzuitų bibliotekoje; iš kairės tėvai: L. Zaremba, J. Vaišnys, G. Kijauskas, P.H. Kolvenbach, A. Kezys, J. Borevičius. J- Tamulaičio nuotr.

danti, bet iš esmės nieko naujo nepridedanti sakinio dalis.

Pagal J.D., kaip tik toji bulė J. Dlungošiui turėjo būti pagrindinis piliastras visam tariamo Lietuvos krikšto statiniui. Dlungošas tą bulę kaip tik tam ir sufalsifikavęs, kad galėtų popiežiaus autoritetu paremti visas savo fantazijas. Bet matome, kad pop. Urbono VI 1388.IV.17 d. Perudžioje duota naujam karaliui Vladislovui-Jogailai bulė yra istorinis faktas. Joje popiežius džiaugiasi, kad pats karalius priėmė krikštą (ne tik "politinį krikštą" — tai teologinė nesąmonė! —, kaip svaičioja J.D., bet "regeneracionis lavacrum", t.y. tikrą krikšto sakramentą) ir po to esančius tamsybėse veda į tiesos šviesą ir Dievo pažinimo kelią; griauna demonų šventyklas ir jų vietoje stato Viešpačiui šventoves, karališku palankumu rūpinasi bažnyčiomis ir dvasiškiais. Visa tai

tegalima suprasti tik tada, jei iš tikrųjų po Jogailos krikšto buvo pradėta oficialiai Lietuvos krikštijimo akcija. Popiežius nenurodo, kada tai įvyko. Bet jei kiti šaltiniai liudija, jog Jogaila per visus 1386 metus buvo pasilikęs Lenkijoje, Lietuvos krikštas galėjo vykti 1387 metų pirmoje pusėje.

Kad taip iš tikro įvyko, skelbia ir pats Jogaila, įsteigdamas ir apdovanodamas naują parapiją Obolcuose (1387.VI.1). Ilgoje to dokumento išanginėje dalyje aiškiai rašoma, jog Šv. Dvasia "taip paveikė abiejų lyčių žmones Lietuvoje, kad į mus (su-prask: į Jogailą) žiūrėdami tarsi į savo vadovą ir juos vedantį sekdami, iš šv. krikšto šaltinio atgimsta ir jau beveik visi taip atgimė" (sacri fonte baptismatis renascuntur et quasi totaliter renati"). Tiesiog atsispindi krikšto vykdymo nuotaika ir patvirtina,

kad iki birželio mėn. jau buvo daug pakrikštyta.

Pabrėžtina, kad visi čia suminėtieji Jogailos ir popiežiaus dokumentiniai tekstai nėra kiek nepriklauso nuo to, ką vėliau rašė J. Dlugošas savo kronikoje.

Kad ne visi J. Dlugošo kronikos aprašymai, jo ten suminėti faktai yra istorinė tiesa, tai jau buvo žinoma ir lenkams, ir lietuviams istorikams. Taip pat niekas negali abejoti, kad J. Dlugošas rašė savo didžiąją kroniką, remdamasis daugybe autentiškų dokumentų bei anksčiau rašytų analų, kronikų, įvairių raštų. Ir iš J.D. rašinio aišku, kad šis lenkas kronistas, aprašydamas Lietuvos krikštą, turėjo prieš akis tiek Jogailos 1387 m. Vilniuje duotų privilegijų, tiek Urbono VI 1388 m. bulės vysk. Dobrogostui tekstus. Dabar pamatėme, jog Dlugošas turėjo ir 1388.IV.17 d. bulės karaliui tekstą, kurį pažodžiui perrašė. Todėl J. Dlugošo kronikoje yra daug teisybės, ir jokių būdu neleistina viską iš anksto atmesti. Tačiau kai kuriuos dalykus, ypač tuos, kurie nesiriša su jokiais dokumentais, jis pats papildė, kaip išmanė ir kaip tuo momentu nujautė. Tokių papildymų yra ir skyrelyje apie Lietuvos krikštą. Juos reikia palyginti, kiek galima, su kitais šaltiniais ir, kas teisinga, priimti, kas prasilenkia su tiesa, atmesti. Iš anksto paniekinti viską, ką tik J. Dlugošas parašė, būtų ne tik nemoksliška, bet ir labai žalinga, nes tuomet įvyktų tai, ką sako vokiečių patarlė: "Das Kind mit dem Bade ausschütten" (Kartu su muilinu vandeniui išpilti ir kūdikį). Kaip tik taip pasielgė J. Dainauskas.

Čia galėtume ir dėti tašką. Bet norėtusi dar pridurti vieną kitą pastabėlę apie kai kuriuos J.D. išsigalvotus, šaltinių nepagrįstus arba juose visai kitaip išreikštus tvirtinimus. Pvz., paskaičius skyrelį "Jogailos 'Itinerariumo' duomenys" (psl. 8), nejučiomis ateina mintis: ar tas, kuris tai rašė, yra kvailas, ar, kaip sakoma, kitus kvailais laiko? A. Gąsiorowskis, surinkęs žinias apie Jogailos kelionių "maršrutus", nurodo, ne kada ir kur Jogaila atvažiavo, nei kada iš ten išvažiavo, o tik tai, kada išlikę šaltiniai

paliudija jį buvus toje ar kitoje vietoje. Todėl J.D. didžiai klysta ir kitus klaidina, rašydamas: "Vilniuje Jogaila vėl atsirado tik 1387.II.17 d. ir čia jis, atrodo, išbuvo iki II.22 d., paskelbdamas trys (*sic!*) privilegijas". Tą itinerarą giliau analizuojančiam darosi aišku, kad Jogaila beveik visą laiką nuo 1386 m. Kalėdų iki maždaug 1387 m. Devintinių išbuvo Vilniuje, išskyrus dvi trumpas išvykas: apie kovo 22 d. į Merkinę ir balandžio mėn. gale į miškus pamedžioti. Dėl Jogailos kelionės į Vitebską ir Polocką ir pats Gąsiorowskis nieko tikro negali pasakyti, nes neturi kito šaltinio, kaip Dlugošo kroniką. Bet ir prileidus, kad Jogaila 1387 m. sausio mėn. buvo išvykęs į tas rytines Kunigaikštystės sritis (1387 m. pradžioje kaip tik buvo suimtas maištaujantis Polocko kunigaikštis Andrius — Jogailos brolis — ir ištremtas į Chęciną, Lenkijoje; žr. *Enc. Lit.* I, 95 psl.), į Vilnių jis turėjo sugrįžti dar prieš gavėnią. Sekančius tris mėnesius — o ne tiktai penkias dienas! — Jogaila išbuvo Vilniuje, nes nėra žinių, kad būtų kur nors toliau keliavęs, išskyrus minėtas dvi trumpas medžioklei skirtas išvykas. Taigi vykdyti Vilniuje ir jo apylinkėse iškilmingą Lietuvos krikštą buvo pakankamai laiko.

J.D. kelis kartus teigia, kad "Poznanės vyskupas Vilniaus katedrą konsekrovo tik 1388 metų antroje pusėje" (27 psl.; plg. taip pat 20, 23 bei 31 psl.). Kuo remiantis tai tvirtinama? Gal vysk. Dobrogosto 1388 m. Vilniuje išduotu raštu? Bet ten nieko nesakoma apie katedros konsekraciją. Tik tai nurodoma, kad valdovo pastatytoji Vilniuje bažnyčia pakeliama į įsteigtos vyskupijos katedrą. O apie konsekravimą liudija pirmoji Jogailos Vilniuje duotoji privilegija (1387.II.17): "ecclesiam in castro nostro Vilmensi constructam et locatam ac ad laudem et honorem Omnipotentis Dei... consecratam". Iš to išeina, kad katedra jau buvo pastatyta, kai iš Lenkijos atvyko Jogaila. Ją galėjo konsekruoti sykiu atvykęs vysk. Andrius, busimasis Vilniaus vyskupas.

Ir vėl J.D. be niekur nieko tvirtina: "Poznanės vyskupas Dobrogostas vyskupą

Andrių ir tuo pačiu Vilniaus vyskupiją subordinavo Gniezno arkivyskupijai” (31 psl.). Iš kur tai? Vysk. Dobrogosto 1388 m. Vilniuje sudarytame akte apie Gniezno metropolitą nėra iš tolo neužsimenama. Netgi pakartotinai sakoma, kad vysk. Dobrogostas tai atlikęs "per Sedem Apostolicam specialiter deputatus ... de mandato Sedis Apostolicae . . . auctoritate apostolica nobis data et concessa", tai reiškia: specialiu Apaštalų Sosto pavedimu, popiežiaus sutektu autoritetu jis įsteigia Vilniaus vyskupiją ir skiria jai vyskupą. Jau pats faktas, kad ne metropolitas, o kitas vyskupas popiežiaus vardu tvarko naujos vyskupijos įsteigimą, rodo, jog tuomet nenorėta Vilniaus pajungti Gnieznui. Patys lenkai pripažįsta, kad tikrai nuo XV a. antrojo dešimtmečio yra ženklų apie Vilniaus vyskupijos priklausymą Gniezno metropolijai.

Arba vėl: "Ta proga pakartotinai galima pasakyti, kad ir Jogailos laikais Lietuva buvo karalystė. Kunigaikštija ją 'padarė' tik J. Dluogošas" (27 psl.). Kuo remiantis taip tvirtinama? Tikrai fantazija, anų laikų valstybinės teisės nežinojimu, nieku nepagrįstomis svajonėmis. Neužtenka, kad koks kryžiuočių kronistas ar šiaip dalykų nežinąs asmuo pavadintų Lietuvos didįjį kunigaikštį karaliumi. Nepakaktų, jei ir pats tuo suinteresuotasis sau prisiskirtų šį titulą. Nes jau XIII a. nebuvo gana, kad tam turįs galių, pvz. popiežius, kam nors suteiktų karaliaus titulą; reikėjo dar išrinktąjį viešai patepti šventais aliejais ir vainikuoti karaliaus vainiku. Taip įvyko 1253 m. su Rusios karaliumi Danielių ir su Lietuvos karaliumi Mindaugu. Juo labiau to reikėjo XIV amžiuje. O iš Lietuvos didžiųjų kunigaikščių nei Gediminui, nei Algirdui, nei Jogailai, nei kuriam kitam po jo niekas turįs tam galios nesuteikė karaliaus titulo ir nėra vienas nebuvo vainikuotas karaliumi. Taigi Lietuva po Mindaugo mirties niekuomet nebuvo karalystė, o tikrai Didžioji Kunigaikštystė. Tai yra istorinė tiesa, o ne J. Dluogošo prasiimanymas. Jogaila buvo karalium tikrai Lenkijai, o Lietuvai "princeps supremus", kaip jis visuomet tituluojasi savo dokumen-

tuose. Ir kitaip būti negalėjo, nes, jei Jogaila Krokuvoje būtų buvęs vainikuotas ir Lietuvos karalium, turėtume pripažinti, jog po Krėvos akto Lietuva buvo inkorporuota į Lenkiją ir su ja sudarė vieną valstybę. To tačiau nebuvo, todėl ir skirtinga valdovo vienai ir antrai valstybei titulacija.

O kalbant apie XIV amžių, rašyti: "Vatikanas, atrodo, buvo pasiruošęs Vilniaus vyskupiją... subordinuoti betarpiai Romai" yra tiesiog nesąmonė. Jau netikslu Apaštalų Sostą tapatinti su "Roma", nes XIV amžiaus didelę dalį popiežiai gyveno ne Romoje, o Avinjone. Taip pat Vilniaus vyskupijos reikalu duota bulė ne Romoje, o Perudžioje. Vatikanas XIV amžiuje buvo tikrai viena iš Romos kalvų. Kartais kalvos papėdėje esanti Šv. Petro bazilika irgi vadinama Vatikano bazilika. O Vatikanas, kaip popiežiaus valdoma institucija, kaip žinoma, egzistuoja tikrai nuo 1929 m. Kaip tik komunistai mėgsta Vatikano vardą vartoti antiistoriškai, nes jie nenori rašyti "Apaštalų Sostas", "Šventasis Sostas" ar "Popiežiaus kurija".

Ir taip būtų galima dar ilgai tęsti, atitaisinėjant visokius neteisingus tvirtinimus, išsigalvojimus, fantazavimus šiame ilgame J.D. rašinyje. Bet užteks. Jau iš viso to, ką lig šiol dėstėme, aišku, kad Lietuvos ir lietuvių krikštas 1387 m. yra tvirtai pagrįstas istorinis faktas, nors apie tai, kaip jis buvo įvykdytas, neišliko platesnių aprašymų ir J. Dluogošo kronikoje šiuo atžvilgiu yra daug netikslumų. J. Dainausko to fakto neigimas remiasi jo išankstiniu nusistatymu, šaltinių nesupratimu, jiems daug ko primetimu, ko juose visai nėra. Tai, ką J.D. labiausiai prikiša J. Dluogošui, gali būti pritaikyta ir jam pačiam: rašinyje nemaža fantazijos, melo ir falsifikato. Netgi blogiau negu pas J. Dluogošą: šis deda savo fantazijas ten, kur jam trūksta dokumentacijos, o J.D. bando viską remti dokumentais, jiems dažnai priskirdamas tai, ko juose visai nėra, arba nematydamas to, ką jie net ir visai aiškiai skelbia.

Nėra ko kreipti dėmesio į visokius gandų skleidėjus, nepasitikėjimo sėjėjus, kir-

Tėvai ir mokykla

Bruno Markaitis, S.J.

Labai dažnai girdime tėvus sakant, kad jie sunkiai dirba, daug ko atsisako, kad tik sutaupyti pakankamai pinigų geram vaikų išmokslinimui. Girdi, vaikai turėtų gauti ne tik pradinį bei vidurinį mokslą, bet taip pat ir aukštąjį. Šiuose daugelio tėvų žodžiuose pasigendame labai svarbaus dalyko, būtent auklėjimo. Mat, jeigu išsimokslinimu mes suprantame žinias, teorinį bei praktinį pasirėngimą profesijai arba specialybei, tai auklėjimas būtų ne kas kita, kaip jaunam asmeniui įdiegti gyvenimo principai, pareigos ir atsakomybės jausmas bei pasaulėžiūra, kuri žmogui padeda tapti ne nuo mažiausio vėjelio siūbuojančia nendre, bet subrendusia ir pilnai išsivysčiusia asmenybe, visada atliekančia savo pareigas ir naudingai pasiaukojančia bendruomenės labui.

Nesunku suprasti, kas svarbiau. Juk ir su mažesniu mokslu, su ribotomis žiniomis žmogus gali būti labai naudingas krašto pilietis ir bendruomenės narys, jeigu jis visada ir visur atlieka savo pareigas, jeigu jis turi jautrų atsakomybės jausmą, jeigu jis gyve-

---

šintojus. Tokių visuomet buvo ir bus. Kai šventėme šv. Kazimiero jubiliejų, kai kas, ypač iš čikagiškių lietuvių, prisiklausęs kalbų ir gandų, leidosi jų paveikiamas, ir kaip skaudžiai apsigavo! Tikėkimės, kad iš to ne vienas pasimokys dabar būti budresnis ir savarankiškesnis.

na prasmingai ir naudingai. Antra vertus, pažįstame labai mokytų žmonių, turinčių gilų ir platų žinių aruodą, bet stokojančių principų, atsakomybės ir pareiagingumo.

Kai žiūrime į šių dienų jaunimą, kuris, gatvių sankryžose į grupes susibūręs, miršta iš nuobodumo arba, jausdamas energijos perteklių ir neturėdamas naudingo tikslo, metasi į vandalizmą bei brutalias muštynes; kai žiūrime į tūkstančius jaunų merginų ir vaikinių, kurie vengia darbo, pareigos, atsakomybės, akiai ir užsispyrusiai sekdami savanaudiškais malonumo filosofijos dėsniais, kyla klausimas: kas kaltas ir kur šios nelaimės priežastys?

Dabartinė socialinė padėtis, aukštas gyvenimo lygis ir labai platus mokyklų tinklas daro mokslą visiems prieinamą. Bet gal būtų ne pro šalį, jei tėvai kreiptų dėmesį ne tik į vaiko kaip galima didesnę išsimokslinimą, bet ir į jo išauklėjimą, nes išauklėjimas duoda mokslui ir tikslą, ir prasmę.

Išauklėjimas pirmiausia nėra mandagumo formos, nėra išorinio žmogaus elgesio apipavidalinimas. Jis taip pat nėra tik gero skonio išvystymas ar jautrumo įvairioms grožio apraiškoms sustiprinimas. Pagal mūsų supratimą ir čia vartojamą sąvoką, išauklėjimas pirmiausia yra stiprus pareigos bei atsakomybės jausmas ir pasaulėžiūra, stovinti ant pastovių ir šventų principų pamato, kuriais visada galima remtis, kurie kitiems žmonėms duoda užtikrinimą, kad bendraujame su asmeniu, kurio žodžiu ir pareiagingumu galima tvirtai pasitikėti. Gaila, kad šitoks išauklėjimo supratimas yra palyginti retas. Savaiame aišku, kad tėvai, jeigu jie išauklėjimą supranta tik kaip mandagumą ir tam tikrą kultūringumą, gali apeleisti žymiai svarbesnius dalykus, kurie sudaro išauklėjimo esmę. O jie yra ne kas kita, kaip pareiga, atsakomybė ir pasaulėžiūra, kuri visam gyvenimui duoda naudingą tikslą, prasmę ir teisingą kryptį.

Galvodami apie krašto ateitį, mes pirmiausia esame susirūpinę jaunimu, nes jaunimas yra ateitis. Žiūrėdami į šiandieninį jaunimą, mes žiūrime į ateities veidrodį. O ką gi jame matome? Matome kaip tik

tai, kas verčia susirūpinti. Matome pareigos ir atsakomybės stoką. Matome jaunimą, kuriam užtenka sveikatos, energijos ir užsidegimo, bet trūksta naudingo tikslo ir teisingos krypties.

Trūksta pareigos jausmo. Per daug dažnai kalbama apie teises ir privilegijas, o per daug retai apie jauno asmens pareigas valstybei, šeimai, kaimynams, miestui ir bendruomenei. Dažnai tenka susitikti su jaunais žmonėmis, kurie neturi jokie pareigos jausmo, kurie savo darbą, savo uždavinį atlieka tik dėl akių, kuriems niekada net į galvą neateina, kad pareigos atlikimu remiasi ne tik atskiro asmens, bet visos valstybės gyvenimas, kad nuo gero ir sąžiningo pareigos atlikimo priklauso daugelio žmonių gerovė, o kartais net ir laimė.

Trūksta atsakomybės jausmo. Jaunimas dažnai neturi pagarbos svetimai nuosavybei. Reikalingi ir naudingi dalykai tyčia sugadinami, visiškai nepagalvojant, kad tuo apsunkinamas kitų žmonių gyvenimas. Neretai pastebime, kad jauniems žmonėms trūksta sąžiningumo, teisingumo, drąsos pripažinti savo kaltę ar savo silpnybę. Nesilaikoma žodžio. Neskiriama svarbos duoto pažado ar įsipareigojimo šventumui.

Kai daugiau pasikalbame su jaunais žmonėmis, greitai pastebime, kad jiems trūksta pasaulėžiūros. Tiesa, ne vienu atveju jie yra religingi ir prisilaiko bent kai kurių religinių normų, bet labai dažnai jiems trūksta supratimo, kad žmogaus gyvenimas turi remtis pastoviu principu, kad jis turi turėti naudingą tikslą ir teisingą kryptį. Atrodo, kad nemaža dalis jaunimo gyvena tik šia diena ir į ateitį žiūri, kaip į šios dienos tąsą, be jokių problemų, be kovos už pasirinktą tikslą ir be darbo tam tikslui pasiekti.

Jei matome skirtumą tarp mokslo ir išauklėjimo, tai nesunkiai suprantame, kad šių dienų mokyklos pagrindinis uždavinys, atrodo, yra mokiniui žinių suteikimas. Savaimė aišku, kad jis gauna mandagumo formų ir tam tikro kultūringumo apraiškų, bet nelabai aišku, kad jaunimas mokyklose

gautų užtenkamai ir pastoviai visų tų dalykų, kurie jam padėtų įsisąmoninti pareigos ir atsakomybės esmę, kurie jam padėtų susikurti prasmingą gyvenimo pasaulėžiūrą, kuri remtųsi pastoviu principu, naudingu gyvenimo tikslu ir teisinga gyvenimo kryptimi.

Todėl, jaunimui išėjus į mokyklą, auklėjimo problema pasilieka neišspręsta. Tėvai jos mokyklai lengvai perleisti negali, nes dabartinė mokykla modernioje bendruomenėje turi ne tiek auklėtojos, kiek mokytojos uždavinį. Auklėjimo pareiga pasilieka tėvų gyvenimo misija.

Šiandien vis garsiau girdisi nuomonė, kuri teigia, kad tėvai per vėlai susirūpina įdiegti vaikams pareigos ir atsakomybės jausmą. Per vėlai vaikams duodama suprasti, koks nepaprastai svarbus ir niekuo nepamainomas dalykas yra pareigos atlikimas ir atsakomybės pajutimas. Ir tikrai, kai iš arčiau pažvelgiame į šių dienų jaunimą, į vaikus ir į pačius mažuosius, greitai pastebime, kad jie pertekę maisto, pramogų, patogumų, žaislų ir dovanų, bet jiems labai trūksta net paviršutiniškiausio supratimo, kas yra atsakomybė ir pareiga. Jie dažnai gyvena lepinimo ir sauvaliavimo atmosferoje. Jie primeta savo nedisciplinotą savanaudiškumą tėvams, visiems šeimos nariams ir kaimynams. Be gailėsčio ir be susimąstymo jie naikina svetimą nuosavybę ir nekreipia nė mažiausio dėmesio į kitų teises. Jie juokiasi ir tyčiojasi iš pačių elementariausių mandagumo formų ir nerodo jokie jautrumo grožiui, švelnumą laikydami silpnybe, o susivaldymą — neprotingumu.

Kyla klausimas, kur šios didelės ir kartais gąsdinančios netvarkos priežastys. Pirmiausia, jei tėvai nesirūpina įdiegti savo vaikams pareigos ir atsakomybės jausmo, ar galima būtų su pagrindu manyti, kad patiems tėvams tiek pareiga, tiek atsakomybė neatrodo labai svarbūs dalykai? Kai pasižiūrime į daugelį tėvų, matome, kad palyginti mažas procentas pareigos ir atsakomybės nevertina ir nepabrėžia. Atrodo, tikslu sakyti, kad modernioje bendruomenėje,

ypač dėl gana lengvai prieinamo medžiaginių vertybių gausumo pareigingumas ir atsakingumas yra sumažėję. Priežasčių, be abejo, yra daugiau, negu čia paminėta, bet kai gyvenimas matuojamas medžiaginės vertybės mastu, kai žmogus savo dienas atremia į malonumą, patogumą ir prabangą, tai jis pamažu nebemato reikalo pasiaukoti, atsisakyti patogumo ir malonumo. Nesunku suprasti, kad pareigingumas ir atsakingumas yra vargiai įmanomi be pasiaukojimo ir susivaldymo. Jei žmogus nebemato reikalo pasiaukoti bendram gėriui, tai, žinoma, jo pareigos ir atsakomybės jausmas yra ne tik susilpnėjęs, bet ir nustojęs tų bruožų, kurie pareigą ir atsakomybę padaro ne tik prasmingas, bet ir gyvenimui būtinas. Vadinasi, jei žmogus pareigos ir atsakomybės nebevertina, ar būtų tikslu tikėtis, kad jis dės rimtas pastangas įskiepyti vaikams pareigos ir atsakomybės sąvokas, jų prasmę ir vietą tiek atskiro žmogaus, tiek bendruomenės gyvenime? Jei tėvai dėl kokių nors priežasčių bandytų vaikams aiškinti pareigingumo ir atsakingumo reikalą, patys tokio įsitikinimo neturėdami, tai rezultatai bus riboti ir laikini.

Čia ir išskyla šių dienų nelaimė visu savo svoriu, įtaka ir grėsminga rimtimi. Bandydami prieiti prie problemos šerdies, sustojame ties dviem dalykais. Abudu svarbūs, abudu įtakingi, abudu lemtingi. Ne vienas mūsų dienų katalikas nebevertina gamtinių žmogaus dorybių bei gerųjų ypatybių ir nebededa rimtų pastangų įsigyti antgamtinių. Jis per maža dėmesio kreipia į pareigą, į atsakomybę, į duotą žodį ir jo išlaikymą, nežiūrind sunkenybių ir aukų. Jis per maža vertina sąžiningumą, teisingumą. Mažos svarbas dalykais jis laiko pastovius gyvenimo principus ir pasišventimą savo darbui amato ar profesijos rėmuose. Žinoma, jis prisilaiko tam tikro etinio etiketo, jei taip galima išsireikšti, kuris yra palyginti lankstus ir lengvai prisitaikąs prie naujų gyvenimo aplinkybių. Tačiau nei jis pats, nei jo gyvenimas nesiremia jokių pastoviu, besąlyginiu, nuolat įpareigojančiu dėsniu. Vadi-

nas, jis neturi gamtinių dorybių, o jeigu ir turi, tai labai maža.

O kaip su antgamtinėmis dorybėmis? Kaip su antgamtinio tikėjimu, antgamtinė viltimi ir antgamtinė meile? Kaip su visais tais antgamtiniais reiškiniais, kurie žemės gyvenimui duoda antgamtinį mastą ir antgamtinę pasaulėžiūrą, kurie įgalina žmogų įkopti į aukštą dieviškos išminties ir idealo kalną ir nepasitenkinti žvilgsniu į pasaulį per rakto skylutę? Ar galima sakyti, kad eilinis šių dienų katalikas deda rimtas ir kasdienines pastangas įsigyti antgamtinių dorybių? Ar jis tikrai, ryžtingai stengiasi tapti geresniu žmogumi, pasišventinti, sumažinti savo silpnųjų skaičių ir stipriau išvystyti savo gerąsias ypatybes? Stebėdami gyvenimą, turime su liūdesiu pasakyti, kad eilinis katalikas šiandien tokių pastangų nededa. Jis taip pat yra pasukęs medžiaginių vertybių kryptimi ir gyvena pagal savanaudiškus malonumo filosofijos dėsnius. Gal net nesąmoningai jis deda į gyvenimo pasaulėžiūros pamatus ne principo akmenį, ne pareigos stiprybę ir ne aukos ištvėrmę, bet trapią malonumo ir nuotaikos medžiagą, iš kurios didelių, naudingų ir pasiliekančių dalykų nepastatysi.

Ar toks tėvas, ar tokia motina prabilis į savo vaikus su autoritetu? Ar jie galės kalbėti vaikams apie pareigą ir atsakomybę su įsitikinimu, semdamiesi įtakingos jėgos iš savo pačių pavyzdžio? Kokį svorį turės jų žodžiai, kai jie nagrinės aukos ir pasišventimo reikalą, kai jie bandys pabrėžti prasmingos gyvenimo pasaulėžiūros būtinumą? Ar jie mokės įtikinančiai ir neklaidingai nusakyti, kas yra žmogaus gyvenimo tikslas ir teisinga jo pastangų kryptis? Atsakymas: jei patys tėvai nesiremia pareiga ir atsakomybe, jei jie neturi susikūrę dvasingos gyvenimo pasaulėžiūros, kuri remiasi pastoviais principais ir antgamtinėmis vertybėmis, tai jų žodžiai skambės, kaip išsiderinęs instrumentas, kuriame nėra nei grožio, nei teisybės.

Vaikas žengia pirmuosius žingsnius tėvų globoje. Tie pirmieji žingsniai turėtų

apimti ne tik fizinį, bet ir dvasinį pasaulį. Maža paguoda, jei vaikas, išmokęs vaikščioti fiziniame pasaulyje, pasiliks paralyžiuotas invalidas dvasiniame pasaulyje. Ir jis toks tikrai pasilieka, jei tėvai jam nei žodžiu, nei pavyzdžiu neįskiepija pareigos ir atsakomybės, neįdiegia nei principų, nei tikro vertybių supratimo. Taip, vaikas gali būti labai gabus ir labai patrauklus. Jo gražios manieros, išvaizda ir užkrečiantis socialumas gali būti magnetinė magika. Jis gali užaugti labai gabiu, įdomiu, daug žinančiu ir daug mačiusiu žmogumi. Jo veiklumas, entuziazmas ir energija gali padaryti daug gero. Tačiau jo tikroji vertė tada pasirodys, kai gyvenimas pareikalauja pareigingumo ir atsakingumo svarbiuose dalykuose, kai pasiaukojimo ir dvasinės stiprybės reikalaujančios padėtytys lauks principų, ištikimybės idealui, o ne gražių žodžių ir iškilmingų pažadų.

Kiekvieną dieną gyvenimas rodo, kad nėra nelaimingesnio pasaulyje asmens už jauną žmogų, kuriam, išėinant į gyvenimą, tėvai neįdiegė pareigos ir atsakomybės jausmo, neišmokė atsiremti į pastovius principus ir antgamtinės vertybes. Toks jaunas žmogus — nendrė, savanaudis lepūnas, vijoklis, asmuo be stuburkaulio, negalįs stovėti ant savų kojų. Jis sulūš sunkenybėse ir kaltę nuolat vers ant kitų. Jis bus parazitas, nuolat ieškąs aukos, kad galėtų misti kitų darbu ir krauju.

Jei šiandien matome tiek daug jaunimo, kurie jau jaunose dienose eina per gyvenimą, tik imdami ir nieko neduodami, greitai suprantame, kas įvyko jų šeimose. Mokykla duoda mokytojus ir žinias, bet kas duos pareigingumą, atsakingumą, aukos ir pasišventimo supratimą? Kas įdiegs pasaulėžiūrą ir pastovius principus? Jei tėvai neatliks savo misijos, jei savo vaikams jie neduos to brangiausio už nieką nenuperkamo turto, būkime tikri, kad jo neduos nei gatvė, nei kinas, nei televizija. Tėvai turi pareigą, kurios niekas kitas negali atlikti. Jos negalima kitiems perleisti. Būtų didelis nusikaltimas ir vaikams, ir bendruomenei tą pareigą apiešti.

Kokios savybės draugystę ugdo, kokios sužlugdo?

Adomas Didžbalis

Žmogui reikia draugų. Su geru draugu gali pasikalbėti, pasitarti, sužinoti naujienų, gauti patarimų ir pagalbos. Vienišam žmogui būtų labai liūdna gyventi. Bet ne su visais žmonėmis gali susidraugauti. Ne visi turi tokias būdo savybes, kurios ugdo draugystę.

Draugystės ugdymo savybių yra daug. Mano nuomone, daug prisideda ir žmogaus — būsimo draugo — išvaizda. Draugiškas žmogus turi nuolatinę šypseną, linksmą veidą. Jis elgiasi draugiškai ir rūpinasi tavimi. Jam įdomu girdėti, kaip tau sekasi. Jis taip pat neslepia savo minčių — yra su tavimi atviras. Jis visuomet stengiasi pasidalinti savo mintimis ir savo įspūdziais.

Dažniausiai gerus draugus susirandame mokykloje. Su jais turime daug bendrų reikalų, užsiėmimų ir tuo pačiu nuomonių. Jei gu užsiimame tuo pačiu sportu, tai irgi turime daug bendrų interesų. Sportas išugdo stiprius draugystės ryšius, nes turime bendrą tikslą — gerai sportuoti ir laimėti.

Subrendęs jaunuolio elgesys draugystę ugdo. Žmogus, kuris yra apie save geros nuomonės, pasitiki savo sugebėjimais, bus geras draugas. Jis stengsis draugams būti toks, kokio elgesio tikisi ir nori patirti iš draugų.

Geras draugas nemeluos, nedarys tau bloga ir neapgaujinės tavęs. Juo visuomet gali pasitikėti. Jis tau ne tik padės bėdoje,

bet pats niekuomet tavęs į bėdą neįves. Gerai ir tvirta draugystė, atrasta jaunose dienose, kartais išlieka visą gyvenimą.

Kokios savybės draugystę žlugdo arba visai nužudo? Dažniausiai tai yra visiems žmonėms neigiamas elgesys: melas, nedraugiškumas, negeras elgimasis, skirtingos nuomonės, užsispyrimas.

Bet yra ir kitokių priežasčių. Yra žmonių, kurie nepasitiki kitais žmonėmis. Jie bijosi kitų žmonių artumos ir draugysčių. Su tokiais žmonėmis draugystė nesiriša. Labai ankstyvame amžiuje mes pastebime, kad pasaulyje yra visokių žmonių: turtingų ir vargšų, gražių ir negražių, protingų ir neišmanėlių. Kaip daug skirtumų yra tarp žmonių apskritai, taip daug priežasčių, kurios žlugdo draugystę.

Išvada: panašios ir geros būdo savybės ugdo draugystę tarp žmonių, o skirtingos ir neigiamos būdo savybės — žlugdo.

Draugystę geriausiai gali išlaikyti tokie žmonės, kurie vadovaujasi ir tiki šiuo pasakymu: "Daryk kitiems, kaip tu nori, kad kiti tau darytų", arba — "Elkis su kitais taip, kaip nori, kad kiti su tavimi elgtųsi".

Kodėl jaunimas pradeda rūkyti, gerti, ar vartoti narkotikus?

Jonas Rimkūnas

Yra įvairių priežasčių, kodėl jaunimas "nueina blogais keliais", t.y. pradeda rūkyti, gerti ir vartoti narkotikus. Kadangi aš esu jaunas ir pasikalbu su vienmečiais draugais apie šias problemas, tai keliomis mintimis ir čia pasidalinsiu.

Kartais vaikai (arba jaunuoliai) pradeda rūkyti, nes jų draugai rūko. Pasidaro labai sunku atsisakyti, kai draugai pasiūlo cigaretę. Jaunuoliui labai svarbu turėti draugų, priklausyti grupei, todėl jis ir nusileidžia. Bet iš tikrųjų, ar tie žmonės, kurie siūlo cigaretes, yra tikri draugai?

Daug jaunų žmonių pradeda gerti alkoholį ir vartoti narkotikus, nes jie nori pabėgti iš tikrovės. Kartais jie nesugyvena su

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

ARCHEOLOGAI ATRADO MIESTĄ

Tarp Kernavės piliakalnių ir Neries vingio plytintis Pajautos slėnis nuo seno garbėjo kaip klampi pelkė. Gegužės mėnesį šioje vietoje kasdami griovių melioratoriai kartu su žemėmis išvertė ir keletą stambių sienojų. Archeologai nedelsdami pradėjo kasinėjimus ir po kelių dienų jau galėjo konstatuoti, kad iki 1390 metų čia stovėjo Kernavė. .. Archeologai betyrinėdami aptiko pirties kontūrus: įleisti į žemę sienojai, akmenų krosnis, priangis, 78 cm pločio durys ir netgi vantos, paliktos prie pirties prieš

---

savo tėvais arba neturi draugų, yra labai vieniši. Jie yra savimi nepatenkinti: galvoja, kad yra neužtektiriai gabūs, gražūs arba populiarūs, o alkoholis ir narkotikai pataisys jų neigiamą būdą savybes.

Kiti jaunuoliai vartoja narkotikus, nes narkotikai sukelia linksnumo, malonumo jausmus. Atrodo, kad visos problemos išnyksta. Jie negalvoja apie narkotikų pavojingumą sveikatai, jie tik nori, kad būtų visuomet smagu ir linksma.

Aš manau, kad daugiausia jaunų žmonių geria grupėje su kitais jaunais žmonėmis. Jie jaučiasi labai suaugę ir gudrūs, kai gali gerti (kaip mato darant tėvus ar kitus suaugusius). Žinoma, vienas kitas išgėrimas nėra jau taip blogas, bet dažnai jaunuolis nežino, kada sustoti, ir tuomet atsiranda problemos, kurių didžiausia būna tada, kai girtas jaunuolis bando vairuoti automobilį.

šešis šimtmečius čia gyvenusių žmonių. Pro pirtį vinguriuoja akmenimis grįstas takas.

Iki šiol istorikai laikėsi nuomonės, kad senoji Kernavė stovėjusi tik ant piliakalnių. Minėtas akmenimis grįstas takas su tvoromis iš abiejų pusių veda nuo pirties į pagrindinę 2 metrų ir 90 cm pločio senojo Kernavės miestelio gatvę. Jos grindinys iš medinių rąstų.

Tolesni kasinėjimai išryškino planinę miestelio struktūrą ir visą tarp pelkės ir piliakalnių užstatytą vietą, kurioje, archeologų manymu, kažkada gyveno 4-5 tūkstančiai žmonių. Archeologai grįžta šešis šimtmečius atgal. Jie prileidžia, kad 1390 m. per miškus link brastos per Nerį į Kernavės pusę plūdo kryžiuočių pulkai, kuriuos, sudaręs sutartį su pikčiausiais priešais, veda kunigaikštis Vytautas. Kernavės gyventojai skubiai sudegina pilį ir pasitraukia iš miesto. Iki XV-tojo amžiaus trečiojo dešimtmečio aplinkinėse žemėse žmonių nedaug — taip jas nusiaubė kryžiuočiai. Po Žalgirio mūšio nebegresia kryžiuočių puolimai, tad nėra prasmės gyventi apsuptiems pelkių. Žmonės skuba staytis namus už piliakalnių. Jie nugriauna žemutiniojo miesto namus, o sveikus sienojus panaudoja naujiems pastatams. Neries vanduo per potvynį užlieja žemutinį miestą. Smėlis užkonservuoja prieš šešis šimtmečius įspaustas karvių, avių ir kiaulių pėdas. Jos čia tokios ryškios, tarsi gyvuliai tik vakar būtų praėję. Dar retesnis radinys — katės griaučiai. Lietuvos archeologai iki šiol buvo radę tik dviejų viduramžių kačių griaučius (Vilniuje ir Maišiogaloje). Katės viduramžių Lietuvoje buvo labai vertinamos. Miestelėnai už jas mokėdavo pusanatro sidabrinio lydinio — brangiau kaip už karvę. Iš žmonių atminties pamažu nyksta prisiminimai apie buvusią miesto vietą. Vienas paskutiniųjų prisiminimų pateko į rašytinius šaltinius: 1522 m. Žygimanto Senojo pasirašyta privilegija skelbia, kad "klebono laukas ten, kur seniau buvo didelis miestas".

Kol kas archeologai ištyrę tik dvidešimtąją senosios Kernavės miesto dalį. Pavasarį jie vėl sugrįš į Pajautos slėnį. ("Tiesa")

RENKAMI SENOVINIAI ŽAISLAI

Šiaulių pedagoginio instituto kraštotyrininkų grupė Skuodo rajone rinko senus žaislus, aprašinėjo vaikų ir suaugusių žaidimus. Aprašyta apie 300 liaudies žaidimų, surasta šešiolika senovinių žaislų. Iš Žemaitijos senolių užrašyta daug vertingų patarimų, kaip atgaivinti jau pamirštus žaidimus ir padaryti retai beužtinkamus liaudies meistrų žaislus. ("Tiesa")

KRAŠTOTYRININKAI

Lietuvoje kraštotyrininkų priskaičiuojama iki 116 tūkstančių. Kraštotyrininkų rūpesčiu Lietuvoje įkurta daugiau kaip 300 visuomeninių muziejų. Jie daug dirbo, aprašydami senuosius valstiečių ir darbininkų drabužius, maistą, darbo įrankius ir tradicijas, šeimų gyvenimą. Nemaža darbų yra kalbos, tautosakos, liaudies muzikos tematika. Jie prižiūri istorijos ir kultūros paminklus. ("Tiesa")

RUDUO

Lietuvoje nepastovūs orai rudenį. Čia lyja, kaip iš kibiro, čia saulutė nudžiovina asfaltą iki paskutinio lopinėlio. Tačiau lietūs darosi vis dažnesni. Vienur kitur jau buvo ir šlapdribos. Mašinų vairuotojai nespėja perprasti ir įvyksta daug automobilių nelaimių. Dar vis labai dažnai mašinos, pralėkdamos per balą, apdrabsto žmogų purvais. Ypač daug nukenčia pėstieji siaurose Vilniaus senamiesčio gatvelėse. Vieną kartą mašina, staigiai sukdamą į kiemą, aptaškė mergaitę. Ši, pribėgusi prie išlipusio vairuotojo, verkdamą paklausė:

— Tėveli, ką tu padarei! Ką pasakys mamytė! Man sakė tik neišsitepti...

Suglumęs tėvelis negalėjo pakelti akių į dukrą. ("Dienos aidai")

LIETUVIŲ KALBOS PALYGINIMŲ ŽODYNAS

Žodyną sudarė Klementina Vosylytė, išleido "Mokslas" Vilniuje 1985 metais. "Literatūroje ir mene" Kazimieras Gaivenis aprašo žodyną. Jis rašo, kad kalboje palyginimų — šimtų šimtai. Tikrų ir netikrų, atvirų ir slaptų, tarminių ir literatūrinių. Dažnas šiandien stebisi ir gėrasi lietuvišku paly-

ginimų įvairumu ir vaizdingumu. Bėga kaip gaidys per karštą tyrę; Ir čiauposi kaip Elzbieta pabučiuota; Ir įsimaisė kaip ešerys į lydekų tarpą. Tai keli tikrieji palyginimai.

Kiekvienas palyginimas žodyne duodamas abėcėlės tvarka prie palyginimo pagrindinio žodžio. Išvalgiai nurodomi palyginimo aplinkos ir pačių palyginimų reikšmės variantai. Prie pavyzdžių, kurie ypač išsiskiria ekspresija ir vaizdingumu, dedamos stilistinės pažymos. Žodyno gale yra semantinė rodyklė, norint palengvinti vartotojui susirasti pageidaujamos reikšmės palyginimą.

Kaip įveikti girtavimą ir alkoholizmą?

"Tiesoje" Jonas Gečas, Kovos su girtavimu komisijos sekretorius, rašo, kad per dvejus metus Lietuvoje daugiau kaip trečdaliu sumažėjo alkoholinių gėrimų gamyba ir pardavimas. Daugelio miestų ir rajonų parduotuvėse atsisakyta uogų ir vaisių vyno. Gerėja drausmė ir organizuotumas įmonėse ir viešojoje tvarkoje. Tačiau jokia būdu negalima nusiraminti ir pasitenkinti pirmaisiais rezultatais. Štai kas nutiko Varėnoje šių metų pavasarį. 80-ojoje vidurinėje profesinėje technikos mokykloje dvi dienas vyko zoninės moksleivių žiemos daugiakovės varžybos. Kaip sportininkai elgėsi bendrąbutyje, galima spręsti iš sulaužytų durų, apgadintų baldų. Valytojos iš patalpų, pavyzdžiui, kur buvo apsistojusios Alytaus ir Kapsuko komandos, surinko 15 butelių nuo degtinės ir 14 nuo alaus.

Mokyklos direktorius V. Mazgelis ir Kovos su girtavimu komisijos pirmininkė J. Zaikauskaitė fizinio lavinimo kabinete užtiko užsibuvusius mokyklos pedagogus: karinio parengimo vadovą V. Mickevičių, beje, 1984 m. lapkričio mėnesį jau baustą 100 rublių administracine bauda už tai, kad girtas vairavo automobilį, fizinio lavinimo mokytojus J. Jakavonį, J. Taraškevičių, G. Leikaitį ir J. Fugelį. Surašė administracinę teisės pažeidimo protokolą ir perdavė medžiagą Kovos su girtavimu komisijai prie Varėnos miesto vykdomojo komiteto. Komisija kiekvieną girtavusį nubaudė pinigai-

ne bauda. Tačiau girtavę pedagogai baudų mokėti neskubėjo. Pradėjo ieškoti kelių ir takelių, kaip suklaidinti visuomenę ir sukompromituoti direktorių. Mokyklos direktorius V. Mazgelis nebeatsigina nuo komisijų, kurios tikrina mokyklos administracijos veiklą pagal nesibaigiančius skundus. Kol kas daugiau nemalonumų patiria ne girtuokliai, o tvarkos reikalaujantis mokyklos vadovas. Ne visada lengva įveikti girtuoklius, įtvirtinti drausmę. Po 1985 m. birželio 1 dienos, kai įsigaliojo įsakas dėl kovos su girtavimu stiprinimo, svaigalais prekiaujančių parduotuvių Lietuvoje sumažinta daugiau kaip keturis kartus. Tačiau kai kuriuose rajonuose ir miestuose išlikęs dar gana tankus voratinklis. Kovos su girtavimu komisija pasiūlė nutraukti naminio alaus gamybą "Laisvosios žemės" kolūkyje. Praėjo metai, o alaus gamyba tebevyksta. Kurortiniame Druskininkų mieste alkoholinių gėrimų galima nusipirkti aštuoniose prekybos įmonėse.

KALVIŲ DIENA

Rugsėjo pabaigoje Druskininkuose įvyko didelė respublikinė liaudies kūrybos šventė — kalvių diena. Paieškoti laimės pasagos į rudenio spalvoms išdabintą kurortą susirinko daugiau kaip šimtas nagingiausių meistrų iš visų Lietuvos miestų ir rajonų.

Gražiame Dainų slėnyje, vertinimo komisijai ir žiūrovų miniai stebint, vyko varžybos dėl meistrų meistro karūnos. Ilgas ir sunkus kelias į šlovę — daug įvairiausių darbų teko atlikti kalviams. Reikėjo tradicinę lietuvišką saulutę iš geležies nukalti ir akėčias arba plūgą pataisyti, arklį pakaustyti, sodininkystės įrankius padirbti, dekoratyviniu akcentu interjerams papuošalus pagaminti. Geriausio kalvio — meistrų meistro — karūna atiteko Alytaus eksperimentinio namų statybos kombinato darbininkui Vytautui Jaručiui. Geriausiu pameistriu pripažintas kalvis iš Kauno rajono Bronislavas Kanapinskas.

Mieste veikė liaudies dailės kūrinių mugė, meninės kalvystės dirbinių paroda. Šventės dalyviams ir svečiams koncertavo folk-

loriniai ansambliai, kaimo kapela ir pučiamųjų orkestras. ("Tiesa")

VILNIAUS UNIVERSITETAS DAILĖJE

"Tiesoje" apie šį albumą rašo Vytautas Mykolėnas. Albumą išleido "Vaga" 1986 m. Sudarė D. Ramonienė ir N. Tumėnienė. Jame daugiau kaip 300 spalvotų ir nespaltvotų iliustracijų, išdėstytų pagal dailės kūrinių rūšių ir žanrų plėtotę, nuo XVI amžiaus iki šių dienų.

Įvade pažymima, kad Vilniaus universitetas, skirtingai nuo kitų Europos universitetų, turėjo dailės ir architektūros katedras. Universitete dirbo ir mokėsi žinomi dailininkai ir architektai. Čia susikūrė savita meno mokykla, žinoma Vilniaus meno mokyklos vardu.

Vilniaus universitete dėstė ir mokėsi ne tik Lietuvos, bet ir kaimyninių, o kartais ir gana tolimų šalių menininkai. Todėl šis albumas svarbus ir įdomus ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių mokslo ir meno tyrinėtojų, studentams ir plačiai visuomenei. Pagirtina, kad įvadas, pratarmė ir komentarai išspasdinėti trimis kalbomis: lietuvių, rusų ir anglų.

Knyga atspindi Lietuvos meno mokyklos raidą, o kartu ir mokslo istoriją. Leidinyje yra daugelio mecenatų ir garbės profesorių portretai. Šis leidinys praturtina panašaus pobūdžio originalių albumų lentyną, kaip albumai "Lietuvos tapyba", "Vakarų Europos menas", "M.K. Čiurlionis", "Atgimę paminklai"...

PRAMOGINIŲ ŠOKIŲ MOKYKLA

Pramoginių šokių entuziastų Jūratės ir Česlovo Norvaišų iniciatyva Kauno profsąjungų kultūros rūmuose veikia kursai "Išmokime gražiai šokti". Tai seniai laukta pramoginių šokių mokykla. Ją su pomėgiu lanko įvairaus amžiaus ir profesijų žmonės. ("Tiesa")

■ Izraelio valstybė pakvietė Niujorko kardinolą John J. O'Connor atsilankyti.

■ Į JAV aukščiausią teismą paskyrus teisėją Antonio Scalia, dabar ten bus du katalikai: jis ir William Brennan, kuris jau turi 80 m. ir yra Aukšč. teismo narys nuo 1956 m.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

AUTOMOBILIŲ IR KELIŲ TERMINAI

L. Dambriūnas 1963 metų "Gimtosios kalbos" pirmajame numeryje (6-9 psl. davė automobilių ir kelių terminų sąrašą. Medžiagą jis buvo surankiojęs iš įvairių šaltinių. Manome, kad ir mūsų skaitytojams bus naudinga į tą sąrašą pažvelgti ir išmokti kai kuriuos naujus terminus. Čia tą sąrašą beveik ištiesai perspausdiname, pridėdami vieną kitą pastabą. Po kiekvieno termino skliausteliuose paduotas numeris reiškia to žodžio kirčiuotę.

akseleratorius (1) — žr. greitintuvas.

akumulatorius (1) — battery.

alkūninis velenas (3b) — crankshaft.

amortizatorius (1) — shock absorber.

antifrizas (2) — antifreeze. (Turbūt geriau būtų sakyti *antifryzas*. Red.).

aplanka (2) — detour.

atatranka (1) — bumper. (Kiti siūlo žodžius: *buferis* arba *taukšas*. Red.).

atidengiamasis (automobilis) — convertible.

aušintuvas (2) — radiator.

autokelis (1) — motor highway.

automatinis valdymas (1) — automatic control.

autostrada (2) — motor highway, superhighway.

autovežimis (1) — motor vehicle.

cilindras (1) — cylinder.

diferencialas (2) — differential gear.

dujiklis (2) — žr. karbiuratorius.

duslintuvas (2) — muffler.

dvikryptė gatvė (2) — two-way street.
eismas (4) — traffic.
eismo šviesos (4) — traffic lights.
eismo ženklas (3) — traffic sign.
elektrinis degtukas (2)—cigarette lighter. (Gal geriau jį vadinti *žiebtuvėliu*. Red.)
garažas (2) — garage.
gaubtuvas (2), *gaubšlė* (4) — hood.
gazolinas (2) — gasoline, gas.
gazolino bakas (2) — gasoline tank.
generatorius (1) — generator.
greičio riba (4) — speed limit.
greičių dėžė (4) — gear box.
greičių svirtis (1) — gear shift lever.
greitintuvas (2) — accelerator.
greitis (2) — gear (žr. *krupliaratis*).
greitkelis (1) — expressway.
greitmatis (1), *greičiomatis* (1) — speedometer.
grindinys (3b) — pavement.
groteliai (2) — grille.
instrumentų lenta (4) — instrument panel.
išmetamasis vamzdis (2) — exhaust pipe.
įklotas (2) — mat (įklojamas guminis patiesalas automobilyje).
įvažiuojamasis — drive-in, pvz. įvažiuojamasis teatras (kinas).
įvorė (1) — bushing ("buksva").
karbiuratorius (1) — carburetor.
kardano velenas (3b) — universal shaft.
kelias (4) — way, road, roadway; vietinio susisiekimo kelias — local traffic, magistralinis kelias — through traffic.
kelio įsijungimas (2) — merging traffic.
kelio juosta (1) — lane (dviejų juostų kelias — two lane roadway).
kelio pirmumo teisė (1) — right of way (užleisti kelią — yield the right of way).
korpas (automobilio) — body.
krypties rodiklis (2) — directional indicator.
kryptis (4) — direction.
kryžkelė (1) — crossroad.
krumpliarąčių sankaba (1) — gear (žr. greitis).

krumpliarąčių sankabos dėžė (4)—gear box (žr. greičių dėžė).
krumpliaratis (1) — gearwheel.
lingė (1) — suspension spring.
matomumas (2) — visibility, clearance (blogas matomumas — low clearance).
motociklas (2) — motor cycle.
motorinis dviratis (1) — motor bicycle.
motorinis vairavimas (1) — power-steering.
motorinis skuteris (1) — motor scooter.
motoro suderinimas (1) — motor tuning.
nuotolis (1) — distance.
nelaimingas įvykis (1) — accident.
padanga (3b) — tire (atsarginė p. — spare tire).
paskirstomasis velenas (3b) — cam shaft.
paleidiklis (2) — starter.
pasėdas (2) — seat pad.
pavara (3b) — transmission, gearing.
pedalas (2), *pamina* (3b) — pedal (greitintuvo, stabdžio p.).
perjungiklis (1) — gearshift.
perskirta autostrada (2) — divided highway.
pervaža (1) — crossing.
posūkis (1) — curve; turn (posūkis į dešinę, į kairę — right, left turn).
pralanka (3b)—cloverleaf intersection
pravaža (3b) — driveway.
priekaba (1) — trailer.
priešakinis (automob.) *langas* (3b) — windshield.
radiatorius (1) — žr. aušintuvas.
ratų išlyginimas (1) — wheel alignment.
ratų plokštės (2) — wheel discs.
rutulinis guolis (2) — ball bearing.
sankaba (1) — clutch.
sankryža (1) — intersection.
saugumas (2) — safety.
sėdynių apvalkalai (3b) — seat covers
signalas (2) — signal.
sirena (2) — horn (duoti ženklą sirena — to signal with horn).
sparnas (2) — fender.
spidometras (2) — žr. greitmatis.

srovės paskirstytojas (1) — distributor.
stabdys (4) — brake; kojinis stabdys —
foot brake, rankinis stabdys — hand brake.

starteris (1) — žr. paleidiklis.
statyti (automobilį) — to park.
statykla (2) — parking place.
stūmoklis (2) — piston.
stūmoklio žiedas (4) — piston ring.
sunkvežimis (1) — truck.
susidūrimas (2) — collision.
šaligatvio briauna (4) — curb.
šalikelė (1) — shoulder of the road-

way; wayside.

šasi — žr. važiuoklė.
šildytuvus (2) — heater.
švaistiklis (2) — connecting rod.
šviesos signalas (2) — light signal.
transmisija — žr. pavara.
vairas (4) — steering wheel.
vairuoti (automobilį) — to drive a car.
vairuotojas (1) — driver.
vairuotojo leidimas (2) — driver's li-

cense.

valytuvai (2) — wipers.
variklis (2) — motor engine.
varomasis velenas (3b) — propeller

shaft.

važiuoklė (2) — chassis (automobilis
be korpo).

ventilis (2) — valve.
vėdintuvus (2) — fan.

vidaus degimo variklis (2) — internal
combustion engine.

vienakryptė gatvė (2) — one-way street.
vožtuvus (2) — valve.

uždegimas (2) — ignition.
ženklas (3) — sign.

žibintuvus (2) — flashlight.
žvakė (2) — spark plug.

■ Aviloje, Ispanijoje, įvyko katalikiškųjų žemdirbių ir žemės ūkių sąjūdžių tarptautinės federacijos suvažiavimas. Iš 40 šalių dalyvavo 130 atstovų. Popiežiaus vardu sveikindamas kard. Casaroli priminė socialinio teisingumo reikalą: negalima toleruoti nelygybės, kai dalis žmonių gyvena pertekliuje, o daugelis kenčia alkį. Egoizmas grubiai prieštarauja krikščioniškam solidarumui. Reikia, kad visi galėtų naudotis žemės gėrybėmis.

TEMPERATŪRA LEMIA LYTĮ

Prieš kelerius metus paaiškėjo, kad aplinkos temperatūra tiesiogiai veikia daugelio rūšių roplių lytį. Kanados biologai šį reiškinį kruopščiai ištyrė, bandymams pasirinkę bukanosius jūrinius vėžlius. Paaiškėjo, jog tais atvejais, kai kiaušiniai būna sudedami vėsiausiu veisimosi sezono metu, iš jų išsiritą tik 10% patelių, o kai vidurvasarį — patelių būna net 80%. Šis atradimas leidžia mokslininkams parengti konkrečias rekomendacijas dirbtinai veisti ir gausinti tų rūšių roplius, kuriems gresia išnykimas.

GILIAUSIAS PASAULYJE GRĘŽINYS

Vakarų Vokietijos specialistai, norėdami iširti Žemės uolienas, kurių amžius yra apie 600 milijonų metų, yra pasiryžę išgręžti nepaprastai gilų gręžinį. Gręžimo procesas užtruks 7 metus. Gręžimo skersmuo žemės paviršiuje bus 80 cm, o pačioje giliausioje vietoje — 20 cm. Ateinančio dešimtmečio viduryje gręžimo gylis sieks 14 km.

NAUJAS BRAZILIJOS NAFTOS TELKINYS

Brazilijos naftos kompanijos “Petrobras” specialistai pranešė, kad vandenyne 105 km nuo Rio de Žaneiro aptiktas didžiulis naftos telkinys. Manoma, kad jis leis Brazilijai visiškai atsisakyti naftos importo, kuris šiuo metu sudaro 40%.

DAUGĖJA ILGAAMŽIŲ

Dabar Žemėje gyvena daugiau kaip 30 milijonų žmonių, kurių amžius viršija 80 metų. Manoma, kad 2000 metais jų bus dvigubai daugiau, o dar po 20-25 metų — apie 100 milijonų. Daugiausia ilgaamžių yra išsivysčiusiose šalyse.

“BASOS KOJOS”

Taip pavadino naują moteriškos avalynės modelį garsus Paryžiaus modeliuotojas P. Kardenas. Bateliai pasiūti iš minkštos įdegusio kūno spalvos odos, “nagai” ryškiai nulakuoti, lyg būtų neseniai padarytas pedikiūras. Reklamuodamas savo nau-

jieną, modeliuojotas tikėjosi tik ekstravagantiškiausių klientų dėmesio ir labai nustebė, kai gydytojai ortopedai vieningai pradėjo girti šią naujovę. Nors bateliai atrodo kiek neįprasti, bet jie siuvami pagal nepaprastai patogios formos kurpalį, atitinkantį visus ortopedijos reikalavimus. Gydytojai rekomenduoja tokį apavą avėti toms moterims, kurioms darbe tenka daug vaikščioti, pvz., paštininkėms.

DIPLOMAS TRYLIKAMETEI

R. Lorens tapo jauniausia absolvente per visą Oksfordo universiteto gyvavimo istoriją — būdama 13 metų, apgynė diplominį darbą ir įsigijo ESM programuotojos specialybę. Tiesa, dirbti pagal savo specialybę R. Lorens dar kol kas negali — per jauna. Tad tėvai, kurie ruošė dukterį individualiai, pasitarę su dėstytojais, nutarė ją palikti universitete. Būdama 16 metų, ji galės įsigyti mokslų daktarės laipsnį ir tapti pačia jauniausia profesore D. Britanijos istorijoje.

AKUPUNKTŪROS AMŽIUS

Iš pastarųjų metų archeologinių radinių Kinijos medicinos akademijos specialistai padarė išvadą, kad akupunktūra Kinijoje praktikuota mažiausiai prieš 10 tūkstančių metų. Šio gydymo metodo schemų rasta nupieštų ant vėžlio šarvų ir gyvulių kaulų. Rasta ir adata — tam tikros formos nugalastas akmens gabaliukas.

Mokslininkai mano, kad maždaug prieš 3500 metų akmeninės adatos buvo pakeistos žalvarinėmis. Iš Kinijos gydymas adatų dūriais kitose Azijos šalyse paplito VI a., Europoje imtas taikyti nuo XVI a. Taip rašoma žurnale “Azija i Afrika segodnia”.

MOTERYS LAKŪNĖS

1986 m. Vakarų Vokietijos aviakompanija “Lufthansa” paskelbė priimsianti 10 moterų pilotuoti keleivinius lėktuvus Tapti lakūnėmis panorė 300 moterų nuo 19 iki 24 m. amžiaus. Atranka buvo labai griežta: kandidatės turėjo būti visiškai sveikos, 170 cm ūgio, nes žemesnės iš lakūno krėslo nematytų daugybės prietaisų, mokėti valdyti techniką, greitai orientuotis. Po bandomojo mokymo specialistai padarė išvadą, kad moterys daug greičiau perpranta sudėtingus elektroninius prietaisus ir geriau “jaučia” lėktuvo vairus.

VIŠTOS PERI ERELIUS

Baigia išnykti baltagalviai ereliai, didžiausi Š. Amerikos paukščiai. Ornitologai seniai suka galvas, kaip išgelbėti šią rūšį. Renkami zoologijos soduose sudėti jų kiaušiniai ir perinami inkubatoriuose, tačiau išsiriti mažiau kaip pusę gyvybingų jauniklių. Netikėtai pasisekė, pabandžius erelių kiaušinius pa-

—Mamyte, ar svarstyklės yra religinis daiktas? — klausia mažas vaikas motiną.

— Ne, sūneli, dėl ko tu taip manai?

— Dėl to, kad tu, kai ant jų užlipi, visuomet sakai: “Oh my God!”

Buvo didelė sausra. Žmonės meldėsi, prašydami Dievą lietaus. Jie suorganizavo specialias pamaldas ir susirinko į bažnyčią prašyti lietaus. Klebonas juos subarė, sakdamas:

— Kaip jūs galite tikėtis, kad Dievas išklausytų jūsų maldų, jeigu jūs visiškai neturite tikėjimo?!

Žmonės, šiek tiek užsigavę, klausė kleboną, dėl ko jis taip manęs, kaip jis įrodys, kad jie neturi tikėjimo. Klebonas atsakė:

—Jeigu jūs turėtumėte bent kiek tikėjimo, kad Dievas gali išklausyti jūsų maldų, tai, ateidami į bažnyčią prašyti lietaus, būtumėte atsinešę lietsargius, o dabar matau, kad nė vienas jų neturite.

Mokytojas pasakojo pradžios mokyklos mokiniams apie kvakerius. Jis aiškino, kad kvakeriai niekad nesipeša, nesibara, vienas kito nevadina negražiais žodžiais. Paskui jis liepė mokiniams parašyti rašomąjį darbą apie kvakerius. Vienas berniukas, parašęs savo darbą, taip jį užbaigė: “Mano tėvelis yra kvakeris, bet mamytė — ne”.

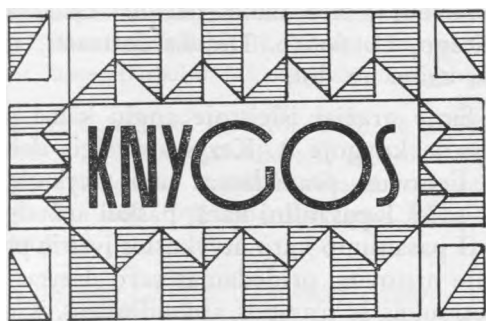
Jauna, graži geltonplaukė su savo sena močiute nuėjo į krautuvę pirkti suknelėms medžiagos. Išsi-

---

dėti perėti bentaminėms vištoms. Šios guvios vištelės yra pačios mažiausios iš dviejų šimtų vištų šeimos atstovių, bet pačios geriausios įmotės. ..

Per pusantrų metų išaugintas 71 šių vištų išpėrėtas baltagalvis ereliukas. Zoologijos sode jie palaikomi, kol užauga tokio dydžio, kai nebegresia joks pavojus. Tada išleidžiami laisvėn, kur anksčiau jų protėviai gyveno, o 15 porų palikta veislei. Nors rūšis nykstanti, viltis ją išgelbėti tapo reali.

Nauji leidiniai

Kun. Petras. NAKTIS. Kunigas Saugumo pinklėse. Autobiografiniai pokalbiai. Išleido Pasaulio Lietuvių Bendruomenė 1986 m. Iliustravo dail. Zita Sodeikienė. 319 psl., kaina 10 dol.

Leidėjo žodyje taip rašoma: "Kunigas Petras — tai kun. Leono Šapokos, buv. Luokės ir Upynos parapijų klebono, slapyvardis. Šioje knygoje spausdinami pokalbiai yra kun. Šapokos gyvenimo patirties atspindžiai: įsivėlimo į saugumo voratinklį ir iš jo išsipainiojimo istorija, kurios tik vardai

---

rinkusi sau patinkamą, klausia pardavėjo, kokia jos kaina.

— Kaip jums, gražuole, tai vienas pabučiavimas už metrą.

— Gerai, — atsako geltonplaukė, — tai atmatuokite man dešimt metrų. Jums užmokės mano močiutė.

Buvęs mišių patarnautojas baigė policijos mokymus ir laikė egzaminus. Egzaminuotojas jį paklausė:

— Kokias priemones vartotum, norėdamas išsklaidyti nepageidaujama žmonių minią?

Egzaminuojamasis pagalvojęs atsakė:

— Pradėčiau daryti rinkliavą.

— Kodėl, poniuote, daugiau nebedainuoji?

— Gydytojas man uždraudė.

— Ar tai jis yra jūsų kaimynas?

— Keistas dalykas, kai aš šoku su jumis, tai atrodo, kad šokis labai trumpas.

— Iš tikrųjų jis toks ir būna, nes mano sužadėtinis vadovauja orkestrui.

ir vietos yra maskuojami dėl suprantamų priežasčių. Manome, kad šioje tragiškoje istorijoje, kuri skaitoma kaip romanas, skaitytojas galės pajusti nužmogintos tarybinės santvarkos esmę ir vergystę, kurią išgyvena kiekvienas tos santvarkos gyventojas.

Šie kun. Šapokos autobiografiniai dialogai buvo paskelbti pagrindžio žurnale 'Dievas ir Tėvynė', kurio vienu iš leidėjų ir tikriausiai redaktorių buvo ir šios knygos autorius. . . Kalba ir stilius netaisyti. Spausdiname mašinėle perrašytą tekstą, kuris priartins skaitytoją prie pagrindžio spaudos pobūdžio ir dvasios".

Kun. Leonas Šapoka 1947 m. buvo areštuotas ir nuteistas 10 m. kalėjimo. Manoma, kad tikroji nubaudimo priežastis buvo jo kategoriškas atsisakymas bendradarbiauti su Saugumu, nors oficialiai jis buvo kaltinamas bendradarbiavimu su naciais. Grįžęs iš kalėjimo, jis buvo užverbuotas bendradarbiauti su Saugumu. Jis apsigalvojęs sutiko, manydamas, kad tai bus mažesnis blogis. Jis žinojo, kad, jeigu atsisakys, jam vėl gresia kalėjimas arba Sibiras, o sutikęs bendradarbiauti, galės laisvai gyventi ir vis ką nors gero kitiems padaryti. Bet apsiriko. Pamatęs to bendradarbiavimo žemumą ir negarbingumą, su Saugumu nutraukė ryšius. Norėdamas bent kiek atsilyginti už savo klaidas, pradėjo pagrindiniame leidinyje "Dievas ir Tėvynė" spausdinti savo atsiminimus, pasirašydamas slapyvardžiu. Bet sunku nuo Saugumo pasislėpti. Jis buvo sekamas ir persekiojamas, kol pagaliau 1980 m. naktį iš spalio 10 į 11 dieną buvo žiauriai nužudytas.

Apie šį nežmoniškai žiaurų kun. L. Šapokos nužudymą buvo plačiau rašyta "Kronikos" 46 ir 47 nr. Taip pat šis nužudymas buvo plačiai aprašytas žurnalo "Dievas ir Tėvynė" 17 numeryje. Ten tarp kitko taip rašoma: "Jis nukankintas taip, kaip buvo kankinami pirmieji krikščionys, kaip sužvėrėję eretikai žudė vienuolius, bedieviai — kunigus Meksikoje ar Kinijoje, čekistai — lietuvius Rainių miškelyje.. . Kiek sadizmo pėdsakų palikta: degintos rankos, kojos ir kitos kūno vietos, badytos panagės, nulupta

dalys odos ir nagų, visas kūnas sumuštas, subadytas (med. eksperto išvadoje sakoma, kad nebuvo nė vieno sveiko raumens), veidas, akys degintos ugnimi ir actu, sulaužyti rankų, kovjų kaulai ir stuburas, pagaliau nusukta galva, t.y. nutraukti visi nervai!”

Žurnalas daro aiškia išvadą, kad kun. Šapoką nužudė ne kokie pasipelnę norintieji vagys piktadariai, bet gerai susiorganizavę Saugumo agentai. Su tuo nesutinka "Tiesa", kuri 1981 m. lapkričio 16 d. numeryje rašo, kad kun. Šapokos žudikai jau išaiškinti ir kad pagrindinis jo žudikas nužudytas mirties bausme. Ten taip rašoma: "Deja, ši trijų žmonių grupė turėjo tik vieną tikslą — bet koku būdu prisigrobtį pinigų, o po to užti, lengvai gyventi". Bet kaip suprasti, kad čia buvo plėšikų darbas, jeigu nusikaltimo vietoje buvo išmėtyta ir palikta apie 5 ar 7 šimtai rublių? Ar tie piktadariai labai skubėjo? Atrodo, kad ne, nes jie kunigą kankino apie 5 valandas ir, atlikę tą barbarišką nusikaltimą, ramiai automobiliu išvažiavo.

Knygos "Naktis" leidėjas daro išvadą, kad "galbūt niekad tikrai nesužinosime, ar kun. Šapokos mirtis turėjo ką bendro su jo praeitimi ir šios knygos pokalbiais". Tačiau visa tai jau praityje — jos nesugrąžinsi. Ši knyga mums įdomi dėl to, kad iš kunigo pokalbių bei diskusijų su komunistais ir Saugumo agentais geriau galima susipažinti su jų ideologija ir veiklos metodais. Taip pat, ginant religines tiesas, knygoje yra paberta nemaža įdomių ir naudingų minčių.

Kaip jau minėta, iš įvairių žurnalo "Dievas ir Tėvynė" numerių buvo mašinėle perrašytas tekstas ir paskui perfotografuotas. Tekste buvo įvairių kalbos klaidų, o perrašant dar pridaryta korektūros klaidų. Suprantame, kad jas ištaisyti nebuvo nei patogu, nei lengva, bet vis dėlto knyga būtų dar vertingesnė ir mielesnė skaityti, jeigu tų klaidų būtų išvengta, jeigu jos būtų ištaisytos.

Algimantas Kezys. FACES OF TWO WORLDS. A Study in Portraits of the Lithuanian Immigrant Experience. Volume

I. Viršelis Vinco Luko. Išleido "Galerija", Chicago, IL 60610. Didelis formatas, 182 psl., kaina 12 dol.

Šioje gražiai išleistoje anglų kalba parašytoje knygoje A. Kezys apžvelgia išeivijos lietuvius, pradėdamas nuo atvykusiųjų dar prieš I pasaulinį karą, paskui apžvelgia po II pasaulinio karo atvykusius įvairių profesijų atstovus, pridėdamas savo darytas jų nuotraukas ir trumpus apibūdinimus. Kiekvienas čia trumpai pasisako, kokia yra jo "filosofija", gyvenant šiame krašte tarp dviejų kultūrų. Čia yra parinkti tie asmenys, kurie autoriui yra geriau pažįstami ar su kuriais jam teko daugiau bendradarbiauti. Atrodo, kad nebus pasitenkinta vienu tomu. Kitame tome, ar kituose tomuose, atsiras kiti asmenys.

Paulius Jurkus. KAI VILNIAUS LIEPOS ŽYDI. Trumpi apsakymėliai. Viršelis ir vinjetės paties autoriaus. Išleido "Varduva", 231 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207. 159 psl., kaina 10 dol.

Knygoje yra 10 simpatiškų apsakymėlių. Kalba gana gera ir taisyklinga. Žinoma, norint "prikibti", galima šį *tq* surasti, pvz.: 18 p. — įkursiu (įkursiu), p. 61 — kūrenk (kūrenk), p. 139 — už keletos dienų (už keleto dienų). Tai, atrodo, tik korektūros klaidos. Tačiau autorius visur rašo vistiek (vis tiek), vartoja nelietuviškus žodžius: *bryliai, smala*. Bet tai smulkmenos.

PASAKOS IR PADAIVIMAI IŠ LIETUVOS. Viršelio piešinys — J.B. Reginaitės. Spaudė Nekalto Prasidėjimo Švč. M. Marijos Seserys, Putnam, Connecticut. 159 psl., kaina nepažymėta. Knygoje yra 18 pasakų bei padavimų su įvairiais mitologiniais vardais.

J. Burkus. PIETVAKARIUOSE. "Sūduvos" leidinys, 809 Ramble St., Hot Springs, AR 71901. 439 psl., kaina 15 dol. Knygoje rašoma apie lietuvius kunigus, gyvenančius ar gyvenusius Amerikos Pietvakariuose.

LIETUVIŲ SENŪJŲ ASMENVARDŽIŲ ETIMOLOGIJOS. Paruošė K.A. Girvilas. Išleido Pedagoginis Lituanistikos Institutas Čikagoje 1986 m. Kieti viršeliai, 125 psl., kaina nepažymėta.

ŠVENTASIS RAŠTAS. Komentarai - aiškinimai. Nuo V Mozės knygos iki II Samuelio knygos. Paruošė Kostas Burbulyš. 327 psl., kaina nepažymėta.

Balys Gaidžiūnas. IR SAULĖTOS, IR RŪŠCIOS DIENOS. 75 eilėraščiai. Išleido ir spausdino Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijos spaustuvė Klyvlende, 18022 Neff Rd., Cleveland, OH 44119. Kaina 5 dol.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 35. Leidžia JAV LB Švietimo taryba. Redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas, 3206 W. 65th Pl., Chicago, IL 60629.

TRUMPAI IŠ VISUR

■ JAV Švietimo departamento sekretorius William Bennett, kalbėdamas Missouri universitete, priekaištavo vadovėliams, kurie neįveda tikybų istorijos. Jis pažymėjo, kad ateinančiais metais, švenčiant 200 metų nuo JAV konstitucijos paskelbimo, turi būti labiau pagerbtas religijos vaidmuo JAV istorijoje.

■ Sovietų Sąjungoje “už ypatingai pavojingus valstybei nusikaltimus”, prie kurių priklauso ir vadinamoji antisovietinė agitacija ir propaganda, bausmė iš 15 m. padidinama iki 20 m. kalėjimo. Mirties bausmės taikymas praplėstas: laisvės atėmimo bausmė nuo 10 m. jau gali būti pakeista mirties bausme.

■ Londone, Mill Hill seminarijoje, profesoriauja lietuvis, Šv. Dvasios vienuolijos narys, kun. Edv. Valkauskas.

■ Austrijoje, Salzburge, 1984 m. lankantis okupuotos Lietuvos kultūros ministeriui Jonui Bielinui, sąjūdis Christian Solidarity International (Tarptautinis krikščionių solidarumas) įteikė peticiją, kurioje paprašė 600 m. krikšto sukakties proga leisti Lietuvoje spausdinti bent vieną katalikų savaitraštį, sudaryti sąlygas kiekvienai šeimai turėti Šv. Raštą ir maldaknyges, atidaryti kunigų seminarijas Vilniuje, Telšiuose ir Vilkaviškyje, leisti pamaldas Vilniaus katedroje ir Šv. Kazimiero bažnyčioje; prašė netaikyti bažnyčioms aukštesnių kainų už elektrą, panaikinti nuomų ėmimą už bažnyčias, pačių tikinčiųjų pastatytas, leisti gamintis vargonus, saugoti Kryžių kalną nuo naikinimo, atstatyti pakelės kryžius ir koplytėles, atidaryti uždarytus vienuolynus, amnestuoti kalinamus kunigus: Alf. Svarinską, S. Tamkevičių ir religijos mokytoją J. Bieliauskiene, panaikinti draudimą siųsti knygas į užsienį. Buvo primintas kun. Zdebskio žuvimas ir pasikėsinimas

nužudyti kun. V. Stakėną, bei nuteisimas L. Dambausko, V. Lapienio ir Murausko.

■ Olandijos vyskupų konferencijos pirmininkas kardinolas Adrianus Šimonis parašė solidarumo raštą Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkui arkivyskupui Liudui Poviloniui. Rašte pažymima, kad Olandijos katalikai yra solidarūs su Lietuvos katalikais. Rašto nuorašai pasiūti Sovietų Sąjungos ambasadoriui Hagoje, Religinių reikalų tarybai Maskvoje ir Religinių reikalų tarybos įgaliotiniui Vilniuje.

■ Brazilijos vyskupų konferencija paskelbė pareiškimą, kuriuo pakartotinai ragina neatidėliojant pravesti žemės reformą, stengiantis įgyvendinti socialinę teisingumą.

■ Čikagoje dr. J. Adomavičius lietuvišką kryžių, buvusį jo sodyboje, kuri dabar parduota, padovanavo ateitininkų namams Lemonte, ir jis ten dabar pastatytas.

■ Kinijoje uždaryta katalikų kunigų seminarija ir areštuoti bei tardyti klierikai bei dėstytojai. Seminarija buvo atidaryta nepriklausomai nuo komunistinės valdžios pripažintos vadinamos liaudies katalikų Bažnyčios, kuri skelbiasi nepriklausoma nuo popiežiaus.

■ Nikaragvoje, už sostinės Managvos ribų, rugsėjo 27 d. įvyko pasitarimas tarp popiežiaus nunciojus bei Nikaragvos vyskupų atstovų ir tarp sandinistų vyriausybės žmonių. Numatoma, kad tai gali padėti susilaukti pasitarimų ir tarp JAV bei sandinistinių atstovų.

■ D. Britanijos sosto paveldėtojas princas Charles, svečiuodamasis vienoje katalikų šeimoje, drauge su ja nuėjo į katalikų bažnyčią ir ten dalyvavo šv. mišių aukos metu. Kadangi princas Charles yra sosto paveldėtojas ir tapęs karalium bus anglikonų Bažnyčios galva, anglikonai tą princo veiksmą kritikavo. D. Britanijos parlamento aktu nustatyta, kad asmuo, esąs vienybėje su popiežiumi arba kuris yra katalikas ar vedęs katalikę, negali paveldėti D. Britanijos karaliaus sosto.

■ JAV-se katalikų vienuolynas Starcross, 80 mylių nuo San Francisco, paskelbė, kad sutinka paimti auginti vaikus, kurie turi AIDS ligą. Jie galės priimti 4 ir pasistengs surast globėjus dar dvidešimčiai.

■ Jonas Paulius II spalio 4-7 dienomis lankė Prancūzijos pietryčių dalį. Pabrėžė taikos reikalą, išskėlė ekumenizmo reikšmę, pasmerkė prievartos naudojimą, skatino persiimti pilnutiniu tikėjimu. Popiežius aplankė ekumeninį vienuolyną Taize, kur drauge meldėsi su 45 tos bendrijos broliais. Lyono miesto stadione, kalbėdamas į gausiai susirinkusį jaunimą, ragino pasišvesti dvasiniam pašaukimui.

■ Prancūzijoje jaučiamas kunigų trūkumas. 1965 metais ten buvo arti 41.000 kunigų, o dabar — arti 29.000. Jų amžiaus vidurkis apie 60 m.

■ Panevėžio katedroje rugpjūčio 29 d. įvyko Lietuvos bažnytinės provincijos ir Panevėžio vyskupijos 60 m. sukakties minėjimas. Dalyvavo visi Lietuvos vyskupai, išskyrus vysk. Krikščiūną. Katedra buvo perpildyta tikinčiųjų.

■ Švėkšnoje vyskupui Antanui Vaičiui teikiant Sutvirtinimo sakramentą, jį priėmė daugiau kaip 1500 vaikų ir jaunuolių.

■ Italijoje išaugo stiprus antikomunistinio jaunimo judėjimas, pasivadinęs “Bendruomenė ir išlaisvinimas”. Jau sutelkę apie 150.000 narių. Jie pradėjo turėti įtakos net ir rinkimuose, praveddami savus žmones net ir į Europos parlamentą.

■ Kaune Lietuvos bažnytinės provincijos įsteigimo 60 m. sukaktis minėta rugpjūčio 25 d. Šv. mišias arkikatedroje-bazilikoje aukojo arkiv. L. Povilonis drauge su vyskupais: Antanu Vaičium, Vincentu Sladkevičiumi, Juozu Preikšu, Romualdu Krikščiūnu. Dalyvavo ir Panevėžio bei Vilniaus vyskupijų valdytojai. Bazilika buvo pilnutėlė maldininkų. Pamokslą sakė Šakių vicedekanas, Kudirkos Naumiesčio klebonas kun. Juozas Jakaitis. Pamaldose dalyvavo ir Lietuvos stačiatikių atstovai.

■ Maskvoje 1985 m. buvo atidarytas pirmas po revoliucijos stačiatikių vienuolynas.

■ Pasaulyje katalikų kunigų skaičius palaipsniui pradeda daugėti. 1984 m. pasaulyje buvo 405.959 kunigai. Naujų kunigų 1984 m. buvo iššventinta 6.333. Gausėnis kunigų augimas yra Azijoje. Ten 1973 m. buvo 25.981, o 1984 jau 28.266 kunigai. Š. Amerikoje kunigų skaičius mažėja.

■ JAV liuteronų vyskupų grupė aplankė popiežių Joną Paulių II.

■ Švedijos parlamento narių grupė aplankė popiežių Joną Paulių II. Sveikindamas juos, popiežius pažymėjo, kad jie yra įpėdiniai seniausio Europos parlamento. Ragino kovoti prieš smurtą, terorą, siekiantį sugriauti demokratinę tvarką.

■ Nikaragvoje įvyko prezidento Danieliaus Ortegos pasikalbėjimas su kardinolu Miguel Ogando. Po pasitarimo nebuvo bendro pareiškimo, bet prezidentas pažymėjo, kad pasitarimas buvo reikalingas, ir panašūs pasitarimai bus tęsiami ir ateity.

■ Šv. Tėvas paskelbė naują palaimintąjį — kun. Antaną Chevrier, mirusį 1826 m., pasiekus 53 m. amžiaus. Jis visą laiką darbavosi Lyono mieste, Prancūzijoje, skirdamas visas jėgas varguomenei, ypač vaikams ir jaunimui. Jis 1860 m. įsteigė Prado institutą rūpintis darbininkijos vaikais, ginti juos nuo išnaudojimo. Šis institutas gyvuoja ir dabar.

■ Lenkijos vyskupai išleido ganytojišką laišką, kuris buvo perskaitytas visose bažnyčiose. Laiške neigiamai pasisakoma prieš vyriausybės informacijų priemonių piktnaudžiavimą niekinant tikėjimą, krikščionybę. Katalikai raginami kritiškai priimti tokius radijo, televizijos, spaudos propagandinius išskrypimus.

■ Nobelio premija 1986 m. apdovanota biologė Rita Levi-Montalcini yra popiežiškos mokslo akademijos narė. Ji pasižymėjo, drauge su JAV biochemiku Stanley Cohen, taip pat gavusiu Nobelio premiją, betirdama nervo augimo vyksmą, atradama ląstelių augimo išaiškinimą.

■ Kanadoje apie dešimt anglikonų kunigų pareiškė norą tapti katalikų kunigais. Kadangi jie vedę, tai paprašytas Vatikanas duoti leidimą. Kanados vyskupų konferencija jų įšventimui pritarė.

■ Brazilijos vyskupų suvažiavime buvo visiems vyskupams įteikta į portugalų kalbą išversta Sibiro lietuvių maldaknygė. Ją išvertė salezietis kun. Pranas Gavėnas, Kunigų vienybės pirmininkas. Prie maldaknygės pridėtas trumpas pranešimas apie dabartinę Lietuvos ir jos Bažnyčios padėtį. Minint Lietuvos krikšto jubiliejų, šv. mišioms sutiko vadovauti Brazilijos kardinolas Avaristo Arns. Ta proga tautinėje šventovėje Aparacidoje bus pastatytas lietuviškas kryžius.

■ Australijos Katalikų federacija 1986 m. rugpjūčio mėnesį pasiuntė raštą Gorbačioviui, reikalaujama, kad Lietuvos Krikšto sukakties proga būtų vysk. Julijonas Steponavičius grąžintas į Vilnių, kad tikintiesiems būtų grąžinta Vilniaus katedra ir taip pat Šv. Kazimiero bažnyčia. Laiške pareikalauta tikintiesiems religinės laisvės, kokią turi katalikai Australijoje.

■ Vengrijoje, Budapešte, įvyko tarptautinis krikščionių ir marksistų seminaras. Rengė Vengrijos Mokslo akademija ir Vatikano Sekretoriatas netikinčiųjų reikalams. Dalyvavo 15 krikščionių ir 15 marksistų mokslininkų iš Belgijos, Vakarų ir Rytų Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Jugoslavijos, Kubos, Austrijos, Lenkijos, Šveicarijos, Ispanijos, Čekoslovakijos, Sovietų Sąjungos, Vengrijos. Dalyvavo ir Vatikano sekretorius netikinčiųjų reikalams kard. Poupard, buvęs Vienos arkivyskupas kard. Koenig, Vengrijos vyskupų konferencijos pirmininkas kard. Paskai.

■ JAV federalinis teismas Greenvilėje, Tenn., nusprendė, kad valdžios mokyklos negali pašalinti iš mokyklos tų moksleivių, kurie atsisako skaityti knygas, pažeidžiančias jų tėvų religinius įsitikinimus.

J. Pr.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

600 metų Lietuvos krikšto sukakties proga skelbiame dvidešimt aštuntąjį straipsnio konkursą. Daugumas siūlomų temų turi ką nors bendra su krikščionybe, bet pridėdame vieną kitą ir kitokios rūšies temą, tinkančią ypač jaunimui.

Siūlome šias temas:

1. Ką krikščionybė davė Lietuvai?
2. Ką man reiškia būti krikščioniu?
3. Gyvos krikščioniškosios dvasios bruožai.
4. Bažnyčios reikšmė krikščionio gyvenime.
5. Krikščioniškosios dorovės pagrindai.
6. Bažnyčia ir pasaulis.
7. Lietuvių išeivijos religiniai uždaviniai.
8. Krikščioniško gyvenimo pavyzdys (čia galima aprašyti, kad ir beletristine forma, kokį nors pavyzdinę, idealų krikščionį, tikrą ar fantazijos sukurtą).
9. Ar mūsų jaunimo organizacijos padeda ugdyti gyvąją krikščionybę?
10. Ar verta dalyvauti lietuviškoje veikloje ir lietuvių organizacijose?
11. Kiek įtakos turi tėvų nuomonė, pasirenkant studijų šaką, profesiją ir gyvenimo draugą ar draugę?
12. Ko dabartinis mūsų jaunimas labiausiai trokšta ir siekia?

Šiame konkurse dalyviams paliekame daugiau laisvės, griežtai neskiiriami temų suaugusiems ir jaunimui. Visas temas gali rašyti ir suaugusieji, ir jaunimas, tik jaunimas turi paminėti, kad straipsnis skiriamas jaunimo konkursui. Mat jaunimui bus taikomi švelnesni reikalavimai. Taip pat paliekame laisvę ir šiek tiek kitaip formuluoti temas, laikantis čia nurodytos medžiagos.

Straipsniai, pasirašyti slapyvardžiu, įdėjus į atskirą vokelį savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, turi pasiekti redakciją iki 1987 m. kovo 1 dienos. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metinėje šventėje, kuri bus Jaunimo centro didžiojoje salėje gegužės mėn. 17 dieną. Premijoms turime 1500 dol. Premijų skaičių ir didumą nustatys konkurso vertinimo komisija, kurią sudaro: D. Bindokienė, R. Kučienė, A. Markelis, N. Užubalienė ir L. Zaremba, S.J.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” ESKURSIJA

Šiais Lietuvos krikščionybės jubiliejiniais metais planuojame ruošti ekskursiją maždaug nuo birželio 12 iki liepos 2 d. į Vieną, Budapeštą, Jugoslaviją ir Italiją. Romoje būtume visą savaitę, kai ten vyks jubiliejinės iškilmės ir arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacija. Dėl kelionės sąlygų jau kreipėmės į penkias kompanijas. Keliausime su ta, kuri duos geresnes sąlygas. Ši kelionė neturėtų būti labai brangi. Dėl smulkesnių informacijų galite kreiptis į “Laiškus lietuviams” arba į kelionių biurą šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.